

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи
ступеню магістр

студентки Остапенко Альони Олександрівни
(ПІБ)
академічної групи 072м-21-1 (денна форма навчання)
(шифр)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)
освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
(код і назва програми)
на тему: «Управління оборотним капіталом підприємства (на прикладі ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Цуркан І.М.	93	відмінно	
Рецензент	Максимович О.В.			
Нормоконтролер	Федорова О.Г.			

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

Д.С.Букрєва

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ

**на кваліфікаційну роботу
ступеню магістра**

студенту **Остапенко Альоні Сергіївні** академічної групи **072М-21-1**
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

(код і назва спеціальності)

На тему: **«Управління оборотним капіталом підприємства (на прикладі ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»)»**

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від **24.10.2022р. №1169-**

с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	26.09.2022- 29.09.2022
Розділ 1	Теоретичні основи управління оборотним капіталом підприємства	29.09.2022- 12.10.2022
Розділ 2	Аналіз та оцінка управління оборотним капіталом ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»	13.10.2022- 27.10.2022
Розділ 3	Напрямки вдосконалення формування та використання оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»	28.10.2022- 15.11.2022
Розділ 4	Ефективність реалізації удосконалених методів формування та використання оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»	16.11.2022- 30.11.2022-
ВИСНОВКИ		01.12.2022- 04.12.2022
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	05.12.2022- 11.12.2022

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Цуркан І.М.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 01.09.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 19.12.2022 р.

Завдання прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

Остапенко А.О.
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Остапенко А.О. Управління оборотним капіталом підприємства (на прикладі ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»). – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»). – НТУ «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2022.

У дипломній роботі досліджено існуючі теоретичні підходи до управління оборотним капіталом підприємства. Узагальнено існуючі підходи щодо управління оборотним капіталом на основі економіко-математичного моделювання.

Надано оцінку управління оборотним капіталом ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».

Удосконалено методичні підходи до формування моделі оптимізації структури джерел фінансування оборотного капіталу, на основі використання лінійного програмування, яка на відміну від існуючих у процесі нарощення обсягів виробництва дозволить забезпечити підприємству мінімальну вартість залученого капіталу та зростання рентабельності власного капіталу при збереженні ліквідності.

Одержані результати кваліфікаційного дослідження можуть бути використані ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» для підвищення фінансових результатів своєї діяльності.

**ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ, ОБОРОТНІ АКТИВИ, КРУГООБІГ
ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА, ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ**

ANNOTATION

Ostapenko A.O. Management of working capital of the enterprise (in terms of «SERVICE EXPERT M» Ltd). - Qualification work on the rights of the manuscript.

Masters qualification in specialty 072 - "Finance, Banking and Insurance". – Dnipro University of Technology, Dnipro, 2022.

In the thesis the existing theoretical approaches to the management of working capital of the enterprise are investigated. The existing approaches to working capital management on the basis of economic-mathematical modeling are generalized.

The estimation of management of working capital of «SERVICE EXPERT M» Ltd is given.

Methodological approaches to the formation of a model of optimization of the structure of sources of working capital financing have been improved, based on the use of linear programming, which, unlike existing ones in the process of increasing production volumes, will allow the company to secure the minimum value of attracted capital and increase the profitability of own capital while maintaining liquidity.

The obtained results of the qualification study can be used by «SERVICE EXPERT M» Ltd to increase the financial results of its activities.

OPERATING CAPITAL, OPERATING ASSETS, TURNOVER OF
OPERATING CAPITAL OF ENTERPRISE, EFFECTIVENESS ASSESSMENT

ЗМІСТ

	Стр
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	12
1.1. Теоретична сутність оборотного капіталу підприємства.....	12
1.2. Джерела формування оборотного капіталу.....	17
1.3. Існуючі теоретичні підходи до управління оборотним капіталом підприємства.....	24
Висновки по розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».....	34
2.1. Загальна характеристика ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».....	34
2.2. Аналіз джерел формування капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» та напрямків його інвестування.....	40
2.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.....	50
2.4. Аналіз показників ефективності використання фінансових ресурсів та оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».....	54
Висновки по розділу 2.....	60
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».....	63
3.1. Математичні методи та моделі в управлінні оборотним капіталом підприємств.....	63
3.2. Обґрунтування моделі оптимізація структури джерел фінансування оборотного капіталу.....	73
3.2.1. Економічна постановка задачі і вхідні дані.....	73

3.2.2. Математична постановка задачі. Розробка економіко-математичної моделі оптимізація структури джерел фінансування оборотного капіталу.....	79
Висновки по розділу 3.....	81
РОЗДІЛ 4. ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ УДОСКОНАЛЕНИХ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРотНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».....	82
4.1. Реалізація економіко-математичної моделі оптимізація структури джерел фінансування оборотного капіталу.....	82
4.2. Управління кредитною політикою у розрізі оптимізації руху грошових коштів підприємства	85
4.3. Розрахунок прогнозних фінансових показників діяльності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» після реалізації запропонованих методичних підходів.....	97
Висновки по розділу 4.....	101
ВИСНОВКИ.....	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	104
ДОДАТОК А.....	112

ВСТУП

Актуальність дослідження. Через повномасштабну війну на території всієї України - невизначеність та висока швидкість змін зовнішнього середовища є невід'ємною характеристикою діяльності українських підприємств останні десять місяців. Підприємства в деяких регіонах України опинилися перед загрозою припинення своєї діяльності, через втрату ринку збуту, через невиконання контрактів пов'язаних з експортуванням продукції. Сучасний стан зовнішніх факторів впливу на діяльність всіх суб'єктів господарювання в Україні вимагає від підприємств швидкої реакції на зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі.

Мінімізація витрат і оптимізація зв'язків з зовнішнім середовищем, саме той напрямок діяльності, що дає можливість визначити основні причини успіхів і невдач усіх виробничо-комерційних операцій. В остаточному підсумку, раціональне використання оборотного капіталу в умовах хронічного дефіциту оборотних коштів є одним із пріоритетних напрямків діяльності підприємства в даний час. Таким чином, удосконалювання механізму управління оборотним капіталом підприємства є одним з головних чинників стабільної роботи суб'єктів господарювань на сучасному етапі.

Спрямовання зусиль на розуміння механізму поповнення оборотного капіталу з урахування різнопланового методичного інструментарію досягнення цільових критеріїв, на теперішній час становить великий інтерес для власників підприємств. Тому визначення оптимальних розмірів формуючих складових елементів оборотного капіталу набуває суттєвого значення в діяльності підприємств і безсумнівно є надзвичайно актуальною проблемою щодо підвищення в цілому ефективності господарсько-фінансової діяльності будь-якого підприємства.

Проблема формування оборотного капіталу та оптимізації джерел його поповнення приваблює велику кількість науковців. У розвиток теорії управління капіталом на підприємствах значний внесок зробили Бланк І.О., Брігхем Е.Ф.,

Власова Н.О., Близнюк О.П., Кічук О. С., Марусяк Н.Л. Пархоменко О. П, Піскульова І. В., Стрелюк О. В., Тарасова Ю. А., Чупілко Т. А., Юрій С. М. та ін.

Дослідження існуючих нарбок за даною тематикою показало наявність існування різних концепцій щодо управління структурними елементами оборотного капіталу, а саме присутність різних підходів до визначення пріоритетів джерел формування оборотного капіталу підприємства.

Особливості формування оборотного капіталу спричиненні специфікою галузі в якій працює підприємство, що в свою чергу потребує розробку методичних підходів до оцінки існуючої структури капіталу окремого підприємства та здійснення оптимізації цієї структури за кількома критеріями.

Зважаючи на існуючі напрацювання, залишається необхідною розробка підходів до управління оборотним капіталом підприємств, в частині вибору джерел формування оборотного капіталу з урахуванням національних особливостей, сучасних економічних умов і тенденцій.

Актуальність визначених напрямків дослідження зумовили вибір теми магістерської роботи, визначили предмет, об'єкт, мету і конкретні завдання роботи.

Мета дослідження. Метою магістерської роботи є розробка методичних підходів до оптимізації структури джерел формування оборотного капіталу підприємства.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети було поставлено та вирішено такі завдання:

- на основі критичного аналізу літературних джерел досліджено сутність оборотного капіталу підприємства;
- розкрито існуючі джерела формування оборотного капіталу;
- розглянуто концептуальні засади управління капіталом підприємства;
- проведено оцінку економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»;
- розроблено методичний інструментарій визначення оптимальної структури джерел фінансування оборотного капіталу, яка на відміну від

існуючих у процесі нарощення обсягів виробництва дозволить забезпечити підприємству мінімальну вартість залученого капіталу та зростання рентабельності власного капіталу при збереженні ліквідності;

- розроблено науково-методичні рекомендації та практичні пропозиції щодо більш ефективного використання оборотного капіталу та джерел забезпечення його поповнення ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».

Об'єктом дослідження є процес формування оборотного капіталу підприємства.

Предметом дослідження є методичні підходи до формування оптимальної структури оборотного капіталу в малих підприємствах в сучасних умовах.

Методи дослідження. Методологічну основу магістерської роботи становлять загальнонаукові методи пізнання, застосування яких дозволило отримати відповідні результати: методи теоретичного узагальнення і порівняння були використані для визначення понятійного апарату оборотного капіталу, уточнення та вдосконалення окремих понять; системний підхід – для дослідження теоретичних підходів до управління оборотним капіталом підприємства і визначення етапів управління оборотним капіталом підприємства. Методи формалізації, моделювання – при науковому обґрунтуванні економічного змісту та розробці економіко-математичної моделі оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу підприємства. Статистичний та економічний аналіз – для оцінки стану, структури, ефективності управління капіталом та зіставлення фактичних даних звітного і попереднього років.

Інформаційну базу досліджень становлять наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти, офіційні статистичні матеріали, бухгалтерська звітність і фактичні дані підприємства ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні методичних положень та підходів щодо ефективного управління оборотним капіталом та джерелами його фінансування на підприємстві.

Науково обґрунтовані результати магістерської роботи полягають у наступному:

удосконалено:

- методичні підходи щодо формування моделі оптимізація структури джерел фінансування оборотного капіталу, яка на відміну від існуючих у процесі нарощення обсягів виробництва дозволить забезпечити підприємству мінімальну вартість залученого капіталу та зростання рентабельності власного капіталу при збереженні ліквідності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці методичних рекомендацій, реалізація яких дозволить визначати основні напрями підвищення ефективності управління оборотним капіталом малого підприємства та обґрунтовувати можливий спосіб фінансування діяльності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» з позицій забезпечення фінансової стійкості, мінімізації витрат на залучення окремих джерел капіталу.

Апробація результатів роботи. Основні положення магістерської дипломної роботи, її теоретичні та практичні висновки і рекомендації були опубліковані в статті: Цуркан І. М., Остапенко А. О. Існуючі теоретичні підходи до управління оборотним капіталом підприємства. Ефективна економіка. 2022. № 8. – URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/448/451> (Особистий внесок автора: виділено основні підходи до управління як оборотним капіталом в цілому, так і окремими його складовими, визначено основні завдання управління оборотним капіталом підприємства, а також охарактеризовано етапи даного процесу, описано основні існуючі моделі управління запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, одержано автором самостійно на підставі критичного аналізу літературних джерел, даних фінансової звітності підприємства.

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний

обсяг магістерської роботи становить 111 сторінок комп'ютерного тексту; робота включає 23 таблиці, 7 рисунків, 1 додаток. Список використаних джерел містить 68 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.2. Теоретична сутність оборотного капіталу підприємства

На сучасному етапі розвитку економічної науки значну увагу приділяють питанням стратегічного розвитку компаній, акцентуючи увагу переважно на проблемах управління стратегічними ресурсами – основними фондами, людським капіталом. Водночас слід враховувати, що перспективи формування поточної прибутковості суб'єктів господарювання значною мірою пов'язані з ефективністю управління оборотним капіталом, адже саме складові оборотного капіталу – це ті ресурси, які визначають оперативну діяльність компанії, поточні об'єми виробництва продукції або ж обсяг реалізації товарів, а також забезпечують ліквідність підприємства, впливають на його фінансову стабільність у кожний момент часу.

На сьогоднішній день оборотний капітал підприємства є однією з найважливіших складових, за допомогою якої відбувається формування більшої частини всіх активів, що забезпечують безперебійну роботу підприємств.

Не втрачає своєї актуальності й питання теоретичних досліджень щодо визначення природи «оборотного капіталу».

Визначення сутності оборотного капіталу залежить від обраного підходу до надання такого визначення, серед яких можна виділити такі: визначення оборотного капіталу як противаги основному капіталу; визначення оборотного капіталу з позиції напрямків використання капіталу; визначення оборотного капіталу з позиції вартісної оцінки капіталу та його грошового вираження; визначення оборотного капіталу за критеріями ліквідності; визначення оборотного капіталу за особливостями участі у виробничому, операційному та фінансовому циклах; визначення оборотного капіталу за способом перенесення

вартості на вироблений продукт; визначення оборотного капіталу за параметрами кругообігу тощо [1].

У сучасній науковій літературі розгляд сутності „оборотний капітал”, яке має визначити, сутність цього процесу в реаліях існування підприємств в Україні, розглядається багатьма авторами. Але не існує єдиного підходу до його визначення.

Багато науковців наголошує про синонімічність понять «оборотного капіталу» та «оборотні активи». Як економічна категорія оборотний капітал висловлює відносини купівлі-продажу грошових коштів, які на ринку є своєрідним товаром. Купуючи такий товар підприємство має ресурси, якими може авансувати оборотні активи, які можуть бути в натурально-речовій формі та споживатися підприємством за термін операційного циклу.

Необґрунтовано вважати оборотний капітал та оборотні активи одним і тим же поняттям можна пояснити відмінністю оборотного капіталу від активів, який не використовують і витрачають, а його лише тимчасово авансують до повернення наприкінці обороту для подальшого авансування. У цьому кругообігу може приймати натурально-речову форму як активи. Кошти спрямовані в оборотні активи не стають капіталом, якщо вони не приносять економічний, екологічний та інші види ефектів. Звідси можна зробити висновок для двох різних категорій, які характеризуються однаковими об'єктами відображеними в активі балансу в 2 розділі.

Синтез проаналізованих аспектів між двома категоріями показав подвійну природу оборотного капіталу. Він відображає всі складові оборотних активів та показує джерела їх формування.

До виникнення поняття оборотний капітал наукові діячі відстоювали поняття про однакову сутність оборотних активів з оборотними коштами [2; 3; 4; 5; 6]. На наш погляд, поняття оборотних коштів як засобів, що складаються з оборотних фондів та фондів обігу, вужче, тому що не враховує такого активу як короткострокові фінансові вкладення. Так, науковці [7; 8; 9; 10] до оборотних

активів відносять грошові кошти, короткострокові фінансові інвестиції, рахунки до отримання, незавершене виробництво, запаси сировини та готової продукції.

Дослідження поглядів науковців до трактування сутності «оборотний капітал» дозволило систематизувати його у три підходи.

У першому підході автори [5; 11; 12; 13; 14] бачать в оборотному капіталі грошову природу, яка працює як засіб платежу для створення оборотних виробничих фондів та фондів обігу у кругообігу, який здійснює оборотний капітал.

Так, на думку Роштейна Л.О. [5, с. 61], Азаренкової Г.М [15, с.126], Парфяка П.А та Усатова І.А. [13, с. 76; 14, с. 132] «оборотні кошти - це кошти, які авансовані у виробничі фонди та фонди звернення для участі у виробничому процесі».

Пархоменко О.П. [16, с.21] зауважує, що наведені визначення неповністю розкривають сутність цієї категорії, оскільки до складу оборотного капіталу, інвестованого в оборотні активи, окрім грошових коштів, відносять запаси, короткострокові фінансові інвестиції та дебіторську заборгованість.

У другому підході [7; 9; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23] кажуть, що оборотний капітал це мобільні активи, які використовуються і реалізуються протягом року або операційного циклу.

Визначення оборотного капіталу як мобільних активів, які можуть бути перетворені на кошти під час кругообігу виробничого циклу, свідчить про те, що відбувається ототожнення мобільних активів з коштами, які дійсно є складовою частиною активів, але не є ними.

М. Д. Білик дає таке визначення: „оборотні активи виробничого підприємства – група мобільних активів із періодом використання до одного року, які, безпосередньо, обслуговують операційну діяльність підприємства й унаслідок високого рівня їх ліквідності мають забезпечувати його платоспроможність за поточними фінансовими зобов’язаннями” [17, с. 161]. Він також характеризує поняття валові оборотні активи: „весь обсяг оборотних активів незалежно від джерел фінансування” та чисті оборотні активи: „різниця

між валовою сумою активів та загальною сумою поточних зобов'язань” [17, с. 162].

У цьому визначенні автор говорить про прямий зв'язок між обсягами оборотних активів і поточних зобов'язань. Така думка може мати місце, але як бути із запасами, які є складовою частиною мобільних активів, дуже неліквідних активів, тобто мобільні активи цілком не можна віднести до високоліквідних. До того ж оборотні активи беруть участь у всіх видах діяльності підприємства (операційної, фінансової та інвестиційної).

Визначення оборотного капіталу у другому підході не дозволяє у повному обсязі розкрити тлумачення цих понять, як в першому підході, увага здебільшого спрямована на термін використання оборотних активів та грошові кошти не завжди розглядаються як складова частина оборотних активів.

Авансована вартість є сутністю оборотного капіталу за третім підходом науковців [2; 3; 6; 8; 10; 24; 25; 26].

Основні відмінності у цьому підході від двох інших це процес у якому вартість після її авансування завжди повертається у грошову форму наприкінці кругообігу. Оборотний капітал розглядається з боку коштів, що поповнюють складові оборотних активів. За таким підходом: "оборотний капітал - це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та фонди звернення для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку" [25, с. 186].

Брігхем Є.Ф. робить наголос на короткострокових активах, коли дає визначення оборотного капіталу: „оборотний капітал – інвестиція фірми в короткострокові активи – готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторських заборгованостей” [24, с. 734].

Ю. А. Арутюнов вважає, що „оборотний капітал – це інвестиції в поточні активи, які називають також оборотними коштами. Особливістю оборотного капіталу є те, що його не витрачають, не споживають, а авансують, що припускає повернення коштів після кожного виробничого циклу або кругообігу, що містить виробництво продукції, її реалізацію, одержання виручки” [2, с. 137].

У жодному з розглянутих підходів немає єдиного поняття яке охопило б повністю сутність оборотного капіталу підприємства міста і розкрило його значення у процесі господарсько-фінансової діяльності.

При кругообігу оборотного капіталу підприємства авансована вартість як послідовно набуває різні форми, а й у певних кількостях перебуває у цих формах. Тобто можна сказати, що авансована вартість протягом кругообігу в різних співвідношеннях одночасно може перебувати у грошовій, продуктивній та товарній формах.

Зв'язок між рухом оборотних виробничих фондів та фондів обігу проявляється в оновленні обох після кожного кругообігу як у натурально-речовій формі, так і у вартісному вираженні.

Поєднання оборотних виробничих фондів і фондів обігу в категорію „оборотні кошти” зумовлено нерозривністю процесу виробництва та процесу реалізації готової продукції.

Можна виділити специфічні риси властиві оборотному капіталу:

1. Беручи участь у процесі кругообігу та приймаючи форму виробничих фондів та фондів обігу оборотний капітал авансується для подальшого повернення після закінчення одного кругообігу та інвестування в інший.

2. Для забезпечення безперервності кругообігу оборотний капітал слід авансувати у мінімальному розмірі.

3. Результат господарсько-фінансової діяльності підприємства залежить від тривалості обороту оборотного капіталу.

4. Досягти необхідно рівня прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості можливо за відповідної якісної організації кругообігу оборотного капіталу.

Відповідно до названих рис оборотний капітал розглядаємо як мінімальну вартість, авансовану на визначений термін у засоби, які забезпечують безперервний процес господарської діяльності, переходять із однієї функціональної форми в іншу і можуть бути перетворені в грошові кошти та їх

використання з метою забезпечення прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Подане визначення враховує вартісну природу оборотного капіталу, форми його реалізації (оборотні виробничі фонди, фонди обігу та короткострокові фінансові інвестиції), ідею авансування – забезпечення прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

1.2. Джерела формування оборотного капіталу

Формування оборотного капіталу має свої особливості та відбувається на підприємстві в три етапи (табл. 1.1) [27, с. 47].

Малі підприємства формують оборотний капітал за рахунок власних, позикових і залучених джерел.

Таблиця 1.1 - Формування оборотного капіталу

Перший етап	Другий етап	Третій етап
На початку діяльності підприємства саме статутний капітал є першим джерелом формування оборотного капіталу та інші надходження, такі як пайові внески.	Підтримання кругообігу оборотного капіталу діючого підприємства. Воно передбачає постійне поповнення оборотного капіталу відповідно до тривалості виробничих і фінансових циклів різних видів звичайної діяльності підприємств.	При зростанні обсягів діяльності підприємства відбувається і зростання обсягу оборотного капіталу. Це може потребувати пошуку додаткових інвестиційних можливостей згідно з довгостроковим вкладенням.

Традиційно форми поповнення оборотного капіталу підприємства класифікують:

- за джерелами залучення коштів (зовнішнє та внутрішнє фінансування);
- за правовим статусом капіталодавця по відношенню до підприємства (власний та позиковий капітал) (рис. 1.1).

	Форми фінансування		
	Традиційні		Альтернативні
	Внутрішні	Зовнішні	
Власний капітал	- чистий і нерозподілений прибуток; - амортизаційні відрахування	- Внески учасників і засновників - безоплатно надані кошти	- Краудфандинг (акціонерний краудфандинг, краудфандинг з нефінансовою винагородою; краудфандинг на умовах участі у прибутку; краудфандинг з відсутністю винагороди) - Краудінвестинг - Фандрайзинг (проектний і оперативний фандрайзинг; внутрішній та зовнішній)
Позиковий капітал	- Забезпечення наступних витрат і платежів - Стійкі пасиви - Доходи майбутніх періодів	- Банківські та комерційні кредити - Облігаційні позики	- Фінансовий лізинг - Факторинг - Форфейтинг - Венчурне інвестування - Франчайзинг - Краудлендинг (Peer-to-peer-позики (P2P), Peer-to-business-позики (P2B), Business -to-business-позики (B2B)) - Балансові позики для бізнесу - Онлайн-факторинг - Кредитування під кріптоактиви - Позики, опосередковані використанням боргових цінних паперів

Рис. 1.1 - Класифікація форм поповнення оборотного капіталу підприємства

Малі підприємства має більш обмежений вибір традиційних джерел поповнення оборотного капіталу ніж великі промислові підприємства. Форма організації та величина підприємства визначають його можливості доступу до: 1) фондового ринку а, отже, в першу чергу, можливість залучення додаткових внесків засновників шляхом емісії акцій; 2) традиційного позикового джерела – банківський кредит.

В умовах кризи, яка є наслідком російської агресії, починаючи із 2014 року, пандемії COVID-19, відкритої війни Росії та активних бойових дій із 24 лютого 2022 року, розраховувати на можливість задоволення потреби у фінансових

ресурсах за рахунок фінансування державою або отримання кредитів на прийнятних умовах дуже важко. Тому перед суб'єктами господарювання стоїть питання пошуку нетрадиційних – альтернативних для вітчизняної економіки джерел фінансових ресурсів. До нетрадиційних (альтернативних) джерел фінансування можна віднести: фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг, венчурне інвестування (рис. 1.1).

Власні джерела формування оборотного капіталу підприємства необхідні для незалежності підприємства, майнової самостійності та рентабельної діяльності.

Задля забезпечення ефективності господарської діяльності підприємства необхідною умовою є наявність надійних джерел поповнення оборотного капіталу. Колектив авторів [28], що досліджували джерела формування оборотного капіталу, їх переваги та недоліки, виділили позитивні та негативні фактори поповнення оборотного капіталу (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 - Позитивні та негативні фактори поповнення оборотного капіталу

Позитивні фактори	Розширення обсягу виробництва / надання послуг в результаті зростання попиту
Негативні фактори	<ul style="list-style-type: none"> – зростання рівня собівартості одиниці виробництва / надання послуги; – наявність податкового тиску, що призводить до вилучення власного оборотного капіталу до бюджету; – інфляція, що призводить до вилучення з обороту оборотного капіталу; – невиконання вимог платіжної дисципліни, яке зумовлює зростання дебіторської та кредиторської заборгованості та, відповідно, стає причиною уповільнення оборотності оборотного капіталу.

Від рівня фінансового стану та позитивного результату діяльності підприємства будуть залежати джерела поповнення його оборотного капіталу. Серед власних джерел поповнення оборотного капіталу є прибуток, якщо підприємство має намір збільшити вартість вкладеного оборотного капіталу

після закінчення звітної періоду за рахунок частини отриманого чистого прибутку [29, с. 47]. Щодо збиткового підприємства – вартість вкладеного оборотного капіталу зменшується на обсяг отриманого збитку. Також серед власним джерел поповнення оборотного капіталу є вільні залишки амортизаційних відрахувань, хоча безпосереднє призначення амортизації – це відрахування певних сум на відтворення основного капіталу (частини основних фондів). Протягом амортизаційного періоду ці кошти можна тимчасово використовувати як джерело поповнення оборотного капіталу.

Джерела зовнішнього поповнення оборотного капіталу поділяються на довготермінові (інвестиційні), змішані й короткострокові.

Джерелами поповнення оборотного капіталу в процесі функціонування підприємства можуть бути кошти, які не є власністю підприємства, але деякий час вони знаходяться в розпорядженні підприємства і можуть використовуватися в обсягу їх мінімальних залишків. Мова йде про засоби які формують кредиторську заборгованість підприємства, у частині мінімальної заборгованості з оплати праці співробітників, вільні залишки резерву засобів на покриття майбутніх платежів, заборгованість з податкових платежів до бюджету та державних цільових фондів тощо, і яку прирівнюють до власного оборотного капіталу. Однак задіяння такого джерела поповнення є обмеженим, оскільки всі поточні зобов'язання мають короткостроковий період використання.

Коли підприємству потрібно негайно поповнити оборотний капітал то джерелом може бути комерційний кредит. Це відстрочка платежу за придбані товари, виконані роботи та надані послуги. Основними формами комерційного кредиту є кредиторська заборгованість, у тому числі виписані векселі і отримані від покупців аванси та майбутню поставку продукції або послуг. Крім цього, тимчасова додаткова потреба в оборотному капіталі може бути забезпечена за допомогою короткострокових кредитів банківських установ.

Серед короткострокових фінансових інструментів підприємства в останні роки застосовують овердрафт, який дає змогу підприємству отримати грошові кошти на протязі короткого строку [30]. Цей спосіб підприємства застосовують

коли необхідно купити товари та забезпечити поточну діяльність грошовими коштами. Але як кожний інструмент він має декілька недоліків, таких як висока відсоткова ставка та низькі ліміти кредитування. Переваги овердрафту й кредиту поєднує в собі кредитна лінія, за якою надається цільове кредитування на значно довший термін [31].

Одним із найважливіших інструментів кредитування зовнішньоекономічних операцій є форфейтинг. Під ним розуміють купівлю, як правило, кредитною установою платіжної вимоги експортера, яка супроводжується угодою про відмову від регресу за несплати такої вимоги. Форфейтинг передбачає перехід усіх ризиків за борговим зобов'язанням до його покупця (форфейтора), дає змогу скоротити дебіторську заборгованість продавця, покращити структуру балансу, прискорили обіг капіталу.

Останнім часом підприємства як спосіб додаткового забезпечення діяльності використовують такий інструмент як факторинг, який є аналогією форфейтингу.

Факторинг не є банківським кредитуванням. Однією з відмінностей від банківського кредитування є термін, на який оформляється факторинг. Термін по факторингу діє тільки на період, який дається на відстрочку платежу. Кредити можна оформити терміном необхідний підприємствам. Погашення чи оплата за цими операціями теж різна: погашення кредиту відбувається у дні згідно з кредитним договором, оплата при факторингу здійснюється в день продажу товару. При оформленні договорів кредит дається під заставне майно, під час укладання договору факторингового обслуговування не потрібна застава. Погашення позикових коштів роблять різні особи - кредит погашає підприємство, яке його взяло, а факторинг погашається дебітором у день оплати отриманого ним товару, причому це відбувається автоматично при наданні накладної на товар. Під час отримання кредиту підприємство готує пакет документів. Якщо порівняти ступінь впливу цих інструментів щодо ефективності поповнення оборотного капіталу, то, застосовуючи операції факторингу, підприємство підвищить ефективність оборотних коштів швидше

ніж короткострокове кредитування. Збільшення обороту діяльності виражене в обсязі продажів товарів або надання послуг, підвищення оборотності коштів підприємства, зростання прибутку нівелює головний недолік факторингу - його ціну, яка вище ціни за кредит. Залежно від цілей, на які підприємство шукає джерела поповнення, інші види джерел можуть бути також дуже ефективними.

У 2020 р. в Україні ліцензії на надання факторингових операцій мали 733 фінансові компанії (на противагу у 2013 р. – лише 163 компанії). Однак факторинг в Україні розвивається повільно, що пояснюється його трудомісткістю, проведенням організації процесу обліку і контролю дебіторської заборгованості по великій кількості контрагентів. Крім того, проблемою вітчизняного фінансового ринку є низька платіжна дисципліна боржників і недостатній захист прав кредиторів [32].

Окремі науковці в складі альтернативних джерел пропонують також виділяти франчайзинг - це така організація бізнесу, за якою компанія (франчайзер) передає певній людині чи компанії (франчайзі) право на продаж продукту і послуг цієї компанії. Франчайзі зобов'язується продавати цей продукт чи послуги по заздалегідь визначених законах і правилах ведення бізнесу, що встановлює франчайзер. В обмін на здійснення всіх цих правил франчайзі одержує дозвіл використовувати ім'я компанії, її репутацію (гудвіл), продукт та послуги, маркетингові технології, експертизу, і механізми підтримки.

Найменш поширеними формами фінансового забезпечення кредитними ресурсами є бриджфінансування (укладання договору короткострокового кредиту терміном на 1 рік під емісію цінних паперів, кошти від продажу яких виступають джерелом погашення та сплати високих відсотків. Такий вид фінансування доступний тільки для великих підприємств, які планують IPO) та мезонінне фінансування (вид залучення коштів, коли інвестор надає кошти на розвиток підприємства в обмін на боргові зобов'язання та отримує право придбання акцій цього підприємства).

Разом з традиційними формами фінансування оборотного капіталу підприємства існують альтернативні форми фінансування, спрямовані на

нарощення основного й оборотного капіталу, які можуть використовуватися у сфері малого підприємництва.

До альтернативних форм фінансування оборотного капіталу належать [33, 34, 35]:

– Рівноправне кредитування (також рівноправне інвестування або соціальна позика); часто використовується скорочення «позика P2P», (peer-to-peer) (англ.) - це спосіб позичання грошей жодним чином не пов'язаним між собою особам або «рівноправним сторонам» без залучення традиційного фінансового посередника, наприклад банку або іншого звичайного фінансового інституту. Позики надаються онлайн на веб-сайтах спеціальних кредитних організацій за допомогою різноманітних платформ кредитування та інструментів перевірки кредитоспроможності;

– балансові позики для бізнесу, здійснені шляхом кредитування через онлайн-платформи, за якого сума позики безпосередньо списується з балансу установи, яка здійснює управління платформою;

– Краудфандингова платформа – це спеціально розроблена платформа у мережі Інтернет, яка дає можливість збирати, обробляти, зберігати та передавати значні обсяги даних, грошових коштів, які надходять від інвесторів. Дані платформи відіграють роль посередника в укладанні договорів між інвесторами та розробниками проектів. Існують різні види краудфандингу: акціонерний краудфандинг, краудфандинг з нефінансовою винагородою та краудфандинг на умовах участі у прибутку, краудфандинг з відсутністю винагороди. Вони відрізняються шляхами отримання або залучення коштів від інвесторів.

– фінансування дебіторської заборгованості («онлайн-факторинг»), тобто продаж підприємством наявних рахунків-фактур через онлайн-платформи фізичним та юридичним особам;

– кредитування під кріптоактиви, коли активи компанії використовуються як забезпечення для отримання кредиту.

Альтернативні форми онлайн-фінансування оборотного капіталу малих підприємств мають наступні переваги: швидкість, простота та зрозумілість

операцій, змога залучати кошти без реального забезпечення на етапі появи бізнес-ідеї або для новоствореного підприємства в необхідному розмірі. Але вибір форми поповнення буде від фінансового менталітету власників, впливу зовнішніх факторів та внутрішніх умов функціонування підприємства.

На відміну від банківського кредитування, моделі альтернативного фінансування дають змогу залучити кошти без реального забезпечення на етапі появи бізнес-ідеї або для новоствореного підприємства в необхідному обсязі (до 100% від потреби, а часто й в декілька разів більше) та на вигідних умовах. Дострокове погашення суми позики за peer-to-peer-кредитування не передбачає штрафних санкцій, які є можливими під час банківського кредитування [35].

1.3. Існуючі теоретичні підходи до управління оборотним капіталом підприємства

Внаслідок пандемії COVID-19 та військових дій на території України, залежно від галузі в якій працює підприємство, багато підприємств освоїли нові сфери діяльності поряд із виробництвом основного асортименту своїх товарів та послуг та зіткнулися з обмеженим обсягом фінансових ресурсів. Насамперед під загрозою опинилися малі та середні підприємства. Зазначені вище чинники впливу на діяльність підприємств вимагають від підприємств зміни їх політики щодо оборотного капіталу: більш точно визначати потребу в ньому, більш ретельно шукати нові джерела його фінансування, досліджувати проблеми ефективності використання. Управління оборотним капіталом підприємства є найбільш ваговою ланкою діяльності фінансового менеджменту підприємства.

Підприємства, які здійснюють експертну грошову оцінку рухомого і нерухомого майна, виготовлення технічної документації із землеустрою та проведення технічної інвентаризації нерухомого майна свою роботу під час карантину не припиняли.

Проблеми управління поточними активами підприємства та джерелами їх фінансування досліджуються економістами та фінансовими менеджерами

протягом століть. Але саме сучасний період характеризується активними змінами у цій сфері. Зокрема, це стосується пошуку нових моделей управління запасами, що значною мірою обумовлено можливостями новітніх методів аналітичної обробки інформації. Також на сучасному етапі, у результаті розвитку системи фінансових послуг, впроваджуються нові методи управління дебіторською заборгованістю. В цілому, сучасні зарубіжні та вітчизняні дослідники відзначають значну роль управління оборотним капіталом у формуванні прибутковості підприємства, його ліквідності та фінансової стабільності. P. Mielcarz, D. Osiichuk, P. Wnuczak [36] встановили вплив політики формування оборотних активів на коефіцієнти прибутковості підприємств і довели наявність взаємозв'язку між політикою управління оборотним капіталом та рентабельністю і ринковою вартістю компаній.

При цьому науковці все частіше акцентують увагу на проблемах формування та оптимізації оборотних активів окремих груп підприємств. О. Пархоменко у своїй монографії [37] розглядає сутність управління оборотним капіталом на промислових підприємствах. Також на промисловій сфері акцентує увагу І. Піскульова [38], яка висвітлює методологічні аспекти щодо управління оборотними активами. О. Кічук та Ю. Тарасова [39] теж характеризують зміст управління оборотним капіталом на прикладі промислових підприємств України. Н. Власова та ін. [40] висвітлюють специфіку управління поточними активами у сфері роздрібною торгівлі. О. Близнюк та А. Сіфурова [41] також досліджують особливості управління оборотним капіталом у торговельній діяльності, виділяючи при цьому функціонально-відтворюючий та структурно-класифікаційний підходи менеджменту.

Для опису та аналізу оборотного капіталу використовуються вартісні показники оборотних активів, а сутність управління оборотним капіталом зводиться до пошуку оптимального обсягу, структури та джерел фінансування оборотних активів. Етапи управління оборотним капіталом узагальнені на рис. 1.2 [42, с.761].

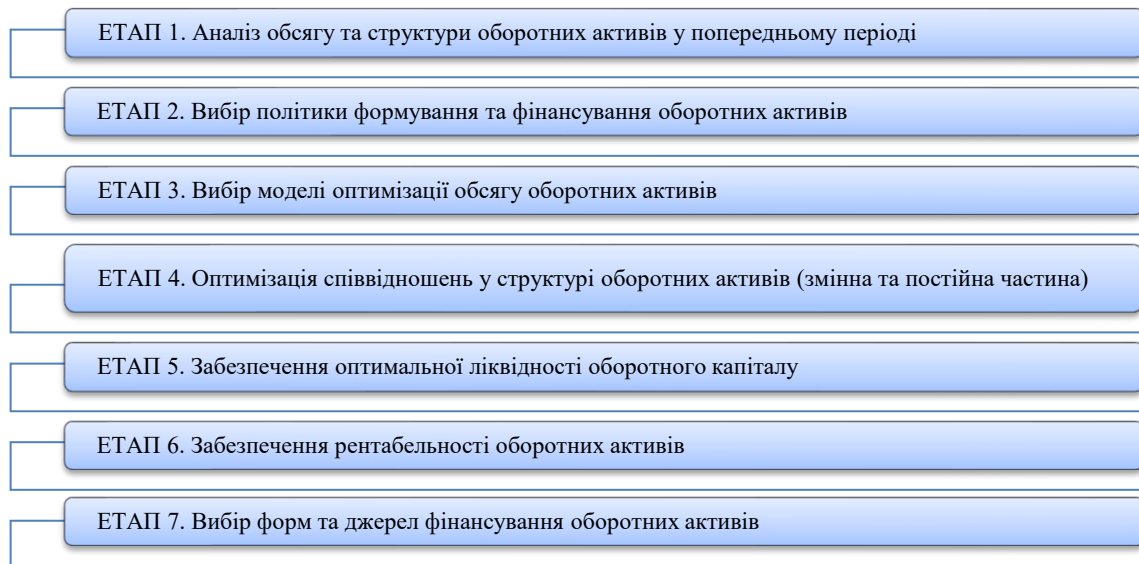

Рис. 1.2 - Етапи управління оборотним капіталом

Розглядаючи теоретичні підходи до управління оборотним капіталом, можна виділити два основні з них:

1) функціональний підхід. Він базується на основних цілях фінансового менеджменту, а управлінські рішення спрямовані на досягнення загальних функцій оборотного капіталу: збільшення прибутковості, покращення ліквідності, оптимізація фінансової стабільності підприємства. При такому підході акцент робиться саме на кінцевих результатах фінансового менеджменту. У наукових джерелах такий підхід називають також функціонально-відтворювальним;

2) структурний підхід, в основі якого лежить структуризація оборотного капіталу і управління окремими складовими оборотних активів. За такого підходу управлінські рішення спрямовані на оптимізацію обсягу окремих елементів оборотного капіталу, що вкладені у запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти тощо. У наукових дослідженнях даний підхід називають ще структурно-класифікаційним [41, с.71].

В рамках функціонального підходу виділяють два основні варіанти політики фінансування оборотних активів: консервативний та агресивний, а також проміжний між ними – помірний (або компромісний) варіант політики

управління оборотним капіталом. Різниця вказаних варіантів узагальнена в табл. 1.3 [23].

Таблиця 1.3 - Варіанти політики фінансування оборотних активів

Політика управління оборотним капіталом	Розподіл фінансування оборотних активів	
	Короткостроковий позиковий капітал	Довгостроковий позиковий капітал
Консервативна	½ змінної частини оборотних активів (ОА)	½ змінної та вся постійна частина ОА
Компромісна	весь змінна частина ОА	весь постійна частина ОА
Агресивна	всі ОА або їх більша частина	незначна частина ОА

В рамках структурного підходу до управління оборотним капіталом підприємства доцільною є класифікація його на окремі складові. У наукових джерелах обґрунтовано виділення з цією метою двох основних груп оборотних активів:

- запасів, які включають у себе виробничі запаси та напівфабрикати, незавершене виробництво і готову продукцію (присутні у виробничих компаній), а також і запаси товарів (особливо характерні для сфери торгівлі) або ж тварини на вирощуванні та відгодівлі (властиво для підприємств галузі тваринництва);
- коштів, розрахунків та інших активів, що включають, зокрема, одержані векселі, дебіторську заборгованість різних видів (за товари, за розрахунками з бюджетом, авансами, із внутрішніх розрахунків і т.д.), поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів [42, с.761].

Така класифікація обумовлена різними підходами до управління. По відношенню до запасів прийнято виділяти функціональні та логістичні принципи менеджменту. Тривалий час при управлінні запасами використовувався функціональний підхід, в основі якого лежали виключно виробничі завдання: постійна забезпеченість виробництва (або реалізації) матеріальними запасами

(або ж товарами) та відповідні функціональні моделі для визначення обсягу та часу замовлення ресурсів (табл. 1.4) [43, с.406].

Таблиця 1.4 - Основні функціональні моделі управління запасами

Модель	Зміст управління		
	сфера застосування	недоліки	переваги
Із фіксованим обсягом замовлення	по відношенню до запасів, що формують основні прибутки	застосування лише при прогнозованому обсязі продажів; потреба постійного контролю обсягів запасів на складах	економія витрат на зберігання запасів на складах
Із фіксованим інтервалом (періодом) замовлення (доставки)	по відношенню до запасів, що формують додаткові прибутки	часті випадки накопичення запасів, а відтак і зростання витрат на зберігання запасів	потребує лише періодичного контролю обсягів запасів на складах
Із встановленими інтервалами поповнення обсягу запасів до встановленого рівня	по відношенню до запасів з нестабільним попитом, низьким прибутком	потреба постійного відстеження обсягу запасів на складах	підходить для ситуації з високими коливаннями у попиті
«Мінімум–максимум»	по відношенню до запасів, по яких значні витрати на замовлення і облік	недоцільність застосування при невеликих витратах на оформлення й облік	простота управління за рахунок оперування лише двома рівнями запасів (максимальним та мінімальним)
«Філософія своєчасності» («точно в термін»)	по відношенню до виробничих запасів, що мають високопрогнозовану потребу в часі	складність розрахунків, необхідність постійного контролю	мінімізація витрат на зберігання, внутрішнє переміщення запасів, мінімізація втрат від псування

На сучасному етапі більш поширеним стає логістичний підхід до управління запасами, в основі якого лежить оптимізація обсягу запасів на основі оптимізаційних моделей. Серед таких моделей можна виділити найбільш популярні:

- штовхачі системи управління запасами (наприклад, MRP, MRP I та II, DRP, ERP I та II, LRP, CALS);
- тягнучі системи (зокрема, ZIPS, (KANBAN, MAN, DOPS, NOT, LP, OPT);
- моделі управління на основі принципів теорії обмежень;
- модель ABC-аналізу;
- модель XYZ-аналізу [44, с. 243].

Відмінності між традиційним функціональним (виробничим) та логістичним підходами до управління запасами узагальнені в табл. 1.5 [44, с.243].

Таблиця 1.5 - Функціональне та логістичне управління запасами підприємств

Об'єкт порівняння	Функціональний підхід	Логістичний підхід
Мета	забезпечення безперервності виробництва чи реалізації	мінімізація сукупних затрат за рахунок оптимізації логістики запасів
Підпорядкованість управлінських процесів	система операційного менеджменту	система логістичного менеджменту
Рівень впливу	операційний	операційний, стратегічний
Управлінські моделі	функціональні моделі (фіксований розмір замовлення або ж фіксований період між поставками, модель «максимум-мінімум» тощо)	логістичні моделі (штовхаючі, тягнучі моделі, моделі на основі теорії обмежень тощо)

По відношенню до інших складових оборотного капіталу – коштів, розрахунків тощо – застосовуються інші методи управління з урахуванням специфіки впливу окремих елементів оборотного капіталу на ліквідність та платоспроможність компанії. В кожному разі метою управлінських дій є досягнення оптимального обсягу тих чи інших активів.

У процесі управління дебіторською заборгованістю з метою регулювання її обсягу прийнято використовувати наступні методи управління:

- методи консервативної (жорсткої) кредитної політики (мінімізація збуту в кредит, скорочення термінів та обсягів відтермінування платежів, здороження вартості товарів при реалізації в кредит) – це веде до скорочення обсягу дебіторської заборгованості, низької ймовірності її прострочення;
- методи агресивної (м'якої) кредитної політики (збільшення обсягів реалізації в кредит, зростання ризику росту дебіторської заборгованості, в т.ч. проблемної);
- методи помірної (проміжної) кредитної політики;
- побудова ефективної системи інкасації дебіторської заборгованості (досудова і позовна діяльність);
- методи рефінансування (факторинг, форфейтинг, врахування векселів, що були видані покупцем).

В ході управління грошовими коштами, їх еквівалентами, поточними фінансовими інвестиціями фінансові менеджери також вирішують складну задачу вибору оптимального обсягу цих активів: з одного боку, збільшення їх обсягу «заморожує» вільні фінансові ресурси, з іншого боку, зменшення суми грошових коштів та їх еквівалентів призводить до втрати ліквідності і платоспроможності. Тому перед менеджерами стоїть завдання пошуку балансу між такими крайнощами. З цією метою активно використовуються можливості сучасних інформаційно-аналітичних програм та стандартизовані моделі фінансового менеджменту, серед яких можна назвати наступні: модель Баумоля-Тобіна; модель Міллера-Орра; модель Стоуна тощо. Їх порівняння проведено в табл. 1.6 [45].

Таблиця 1.6 - Порівняння моделей управління грошовими коштами

Об'єкт порівняння	Моделі		
	Баумоля-Тобіна	Міллера-Орра	Стоуна
Основні принципи	постійний обсяг потреби в грошових коштах; інвестування усіх грошових коштів у короткострокові цінні папери; високий рівень прогнозованості грошових потоків	обсяг грошових коштів коливається між страховим запасом та його трикратним розміром; витрати на купівлю та продаж цінних паперів – стабільні і однакові	додаткове встановлення зовнішніх нижнього і верхнього порогів грошових коштів
Переваги	відносна простота	більш висока точність в умовах невизначеності	враховуються прогнозні обсяги надходження грошових коштів на декілька діб вперед
Недоліки	неможливість застосування у низькопрогнозованому середовищі; неможливість врахування факторів циклічності, сезонності	верхня та нижня межа обсягу грошових коштів встановлюються суб'єктивно	може застосовуватися за умови прогнозованого грошового потоку на невеликий період вперед

В окремих галузях національної економіки управління оборотним капіталом має свої особливості, які можуть бути пов'язані з такими чинниками:

1) сезонність виробництва. Особливо значний вплив даного чинника спостерігається у сільському господарстві, зокрема в рослинництві. У зв'язку з кліматичними умовами виробництво сільськогосподарської продукції має свою сезонність, у результаті чого основні запаси готової продукції формуються в другій половині літа – в першій половині осені;

2) сезонність попиту. Традиційно попит на окремі групи товарів зростає в певний період (влітку – морозиво, взимку – опалювальні прилади і т.д.). Тому і виробники і торгові компанії мають враховувати це при плануванні оборотних активів;

3) специфіка зберігання виробничих запасів або/ та готової продукції (зокрема, тривалість та умови їх зберігання). Закономірно, що запаси з невеликим терміном зберігання будуть формуватися у менших обсягах, а витрати на їх транспортування будуть більшими у зв'язку з потребою частішого поповнення;

4) особливий склад оборотних активів. Так, наприклад, на підприємствах галузі тваринництва окремою складовою активів виступають тварини на відгодівлі;

5) рівень автоматизації. Як правило на крупних підприємствах система управління високо автоматизована, що забезпечує оптимальні обсяги оборотного капіталу. На малих підприємствах часто виникають ситуації або нестачі запасів (та інших складових ОА), або ж їх надмірного накопичення. Причиною є саме недостатньо ефективне управління та низький рівень автоматизації аналітико-управлінської діяльності.

З урахуванням вказаних чинників можна зробити висновки, що найбільшою специфікою процес управління оборотним капіталом характеризується у сільському господарстві. Тут найбільшою мірою спостерігається вплив фактора сезонності, має місце особливий склад оборотних активів, запаси готової продукції мають або обмежені терміни зберігання або ж потребують для цього значних витрат (наприклад, на елеваторах). Теж саме можна сказати і про сферу агропереробки, виробничі запаси в якій теж мають сезонність і обмежені в термінах зберігання. У сфері торгівлі особливість управління оборотними запасами полягає у високій залежності від попиту на товари, що потребує постійного проведення аналізу зовнішнього середовища, врахування платоспроможності та уподобань споживачів, чіткого контролю обсягів товарних запасів.

Висновки по розділу 1

На основі проведеного дослідження можливо сформулювати наступні висновки.

1. Як економічна категорія оборотний капітал оборотний капітал розглядаємо як мінімальну вартість, авансовану на визначений термін у засоби, які забезпечують безперервний процес господарської діяльності, переходять із однієї функціональної форми в іншу і можуть бути перетворені в грошові кошти та їх використання з метою забезпечення прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

2. Джерела формування оборотних коштів впливають на процес їх обертання і ефективність використання оборотного капіталу підприємства. Традиційно форми поповнення оборотного капіталу підприємства класифікують: за джерелами залучення коштів (зовнішнє та внутрішнє фінансування); за правовим статусом капіталодавця по відношенню до підприємства (власний та позиковий капітал).

4. Можна виділити два основні теоретичні підходи до управління оборотним капіталом: функціональний, що спрямований на кінцеві цілі підприємництва, та структурний, в основі якого лежать сучасні моделі управління окремими складовими оборотних активів.

5. Удосконалення управління оборотним капіталом здійснюється за наступними напрямками: досягнення оптимального обсягу і структури оборотного капіталу; збільшення оборотності оборотного капіталу; використання методів фінансового аналізу для визначення стану та ефективності використання оборотного капіталу; зменшення боргових зобов'язань.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

2.1. Загальна характеристика ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

Товариство з обмеженою відповідальністю «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» зареєстроване в органах державної влади 05 грудня 2011 р. за адресою: Дніпропетровська область, м. Дніпропетровськ, проспект Карла Маркса, 93, про що свідчить Виписка з Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємці та код ЄДРПОУ 37988223.

Підприємство для ведення своєї діяльності орендує офісне приміщення у м. Дніпропетровськ, за адресою: проспект Карла Маркса, 93. ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» має приватну форму власності.

Підприємство займається наданням послуг населенню, а саме: складання звіті з експертної грошової оцінки рухомого і нерухомого майна, виготовлення технічної документації із землеустрою та проведення технічної інвентаризації нерухомого майна.

Чисельність зайнятих на підприємстві становить 14 чоловік.

ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» є юридичною особою, має самостійний баланс, може від свого ім'я укласти договори, здобувати майнові й особисті немайнові права й мати обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді. ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» має круглу печатку, може мати штамп і бланки із зображенням свого найменування й емблему, а так само інші атрибути юридичної особи, відкриває розрахункові й інші рахунки в банках. ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» відповідає за своїми обов'язками всім своїм майном, а його керівники несуть ризики збитків, пов'язаних з діяльністю компанії.

Метою підприємства є реалізація на основі отриманого прибутку соціальних та економічних інтересів власників майна, трудового колективу, а

також задоволення споживчого попиту на продукцію, надані послуги чи виконані роботи.

Предметом діяльності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» є: закупівля й реалізація продукції, надання послуг.

Торгова організація здійснює продаж в роздріб товарів, які купуються за свій рахунок за договором купівлі-продажу і дистриб'юторської угоди між виробником на довгостроковій або короткостроковій основі, з подальшою реалізацією даного продукту по різних каналах збуту: традиційний роздріб, мережевий роздріб (міжнародна, локальна), опт – відповідно рекомендованої цінової політиці виробника. Також підприємство надає послуги з професійної, наукової та технічної діяльності, займається посередництвом у розміщенні реклами в засобах масової інформації.

Товариство здійснює свою діяльність на основі та у відповідності з чинним законодавством України, а також Статутом.

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021 роки представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021 роки, тис. грн..

Показник	2019 рік тис.грн.	2020 рік тис.грн.	2021 рік тис.грн.	Абсол. відх. 2020/ 2019 (тис. грн)	Відн. відх- ння 2020/ 2019 (%)	Абсол. відх-ння 2021/ 2020 (тис. грн)	Відн. відх- ння 2021/ 2020 (%)
1	2	3	4	5	6	7	8
Капітал							
Власний капітал	6934,1	7428,8	8602,1	494,7	7,13	1173,3	15,79
Позиковий капітал	5890,4	11316,7	15814,9	5426,3	92,12	4498,2	39,75
Майно							
Необоротні активи	105,3	114,5	113,1	9,2	8,73	-1,4	-1,22

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Оборотні активи	12719,2	18631,0	24304,9	5911,8	46,47	5673,9	30,45
Загальноєкономічні показники							
Валюта балансу	12824,5	18745,5	24417,9	5921,0	46,17	5672,4	30,26
Показник	2019 рік тис.грн.	2020 рік тис.грн.	2021 рік тис.грн.	Абсол. відх. 2020/ 2019 (тис. грн)	Відн. відх-ння 2020/ 2019 (%)	Абсол. відх-ння 2021/ 2020 (тис. грн)	Відн. відх-ння 2021/ 2020 (%)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5220,4	7830,5	10985,8	2610,1	49,99	3155,6	40,29
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	4558,3	7104,1	100090,3	2545,8	55,85	2986,2	42,03
Чистий прибуток (збиток)	346,8	494,7	335,4	147,9	42,64	-159,3	-32,2

Аналізуючи структуру капіталу підприємства, необхідно враховувати особливості кожної його складової.

Власний капітал показує, яка частка майна забезпечується за рахунок власних коштів, а також засобів, якими володіє підприємство. Власний капітал забезпечує стабільне фінансове становище, тим самим знижуючи ризик банкрутства. Власний капітал є гарантом незалежності від зовнішніх кредиторів. Також він забезпечує безпеку як кредиторів, так власників підприємства. Чим більше значення власного капіталу, тим більш незалежним є підприємство від зовнішніх чинників, та відповідно будь-які збитки можуть покриватися за рахунок капіталу, яким володіє підприємство.

Проте, слід враховувати, що власний капітал обмежений у розмірах. Фінансувати свою діяльність лише за рахунок власного капіталу можуть не всі підприємства, і це не завжди вигідно для компанії.

У ті періоди коли ставки на кредити невисокі, то компанії вигідніше платити за кредитні ресурси і контролювати об'ємніші грошові потоки, збільшити обсяг наданих послуг, збільшити рентабельність власного капіталу. Але при залученні позичкового капіталу, підприємство повинно прийняти обґрунтоване рішення щодо цього, та це не повинно суперечити фінансовій політиці даного суб'єкта господарювання.

Аналіз динаміки і структури джерел фінансових ресурсів (капіталу) згідно даних, наведених в табл. 2.1, показує що за досліджуваний період власний та позиковий капітал мали різні зміни, як і зменшення так і збільшення. В 2020 році у структурі капіталу підприємства частка власних джерел зросла на 494,7 тис грн. (або на 7,13%), сума позикового капіталу також збільшилась на 5426,3 тис. грн (або на 92,12%). В 2021 році тенденція продовжилась, тобто частка власних джерел збільшилась на 1173,3 тис. грн. (або на 15,79%), а сума позикового капіталу збільшилась на 4498,2 тис. грн (або на 39,75%).

Активи підприємства – це майнові об'єкти, які перебувають у матеріальній чи нематеріальній формах, придбані підприємством у результаті минулих подій та які приносять дохід у майбутньому. За економічним змістом активи підприємства поділяють на оборотні та необоротні.

Ті активи, які беруть участь в операційному циклі більше одного року і можуть багаторазово брати участь у процесі господарської діяльності - є необоротними активами [46].

Їх показують у 1 розділі балансу. Це можуть бути будівлі, обладнання, довгострокові фінансові вкладення та нематеріальні активи. Ці активи мають дуже низьку ліквідність.

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [47].

Вони відображають величину матеріальних запасів та інших оборотних коштів: виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції тощо; наявність у підприємства вільних грошових коштів; величину дебіторської заборгованості та інших оборотних активів. Ліквідність цих активів достатньо висока.

Згідно даних, наведених в табл. 2.1, майно ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» складалось із оборотних і необоротних активів. В структурі активів переважають оборотні активи, це говорить про те, що у товариства «легкий баланс». Оборотні активи у 2020 році зросли на 5911,8 тис. грн. (або на 46,47%) відносно 2019 року. У 2021 році оборотні активи мали збільшення на 5673,9 тис. грн (або 30,45%) відносно 2020 року.

За досліджуваній період необоротні активи мали тенденцію до зменшення. У 2020 році порівняно з 2019 роком трішки збільшились на 9,2 тис. грн. (або на 8,73%). У 2021 році відбулося зменшення на 1,4 тис. грн. (або на 1,22%) по відношенню до 2020 року. Це відбулось за рахунок зносу первісної вартості основних засобів.

Валюта балансу за 2019-2020рр. мала однаковий вектор змін. Так, у 2020 році відбулося збільшення, яке склало 5921,0 тис. грн. (або 46,17%) у порівнянні з 2019 роком. В 2021 році було збільшення на 5672,4 тис. грн. (або на 30,26%). Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг) збільшувався протягом досліджуваного періоду. У 2020 році це збільшення склало 2610,1 тис. грн. (або на 49,9%), але у 2021 році чистий дохід також зріс, а саме на 3155,6 тис. грн. (або на 40,29%).

Не можливо, не звернути увагу, що в кожному році спостерігається перевищення темпів зростання собівартості над темпом зростання доходу підприємства.

За 2019-2020 роки підприємство мало позитивний фінансовий результат фінансово-господарської діяльності - чистий прибуток. Але в 2021 році відбулось його зниження на 32,2%.

Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021 роки зображена на 2.1.- 2.3.

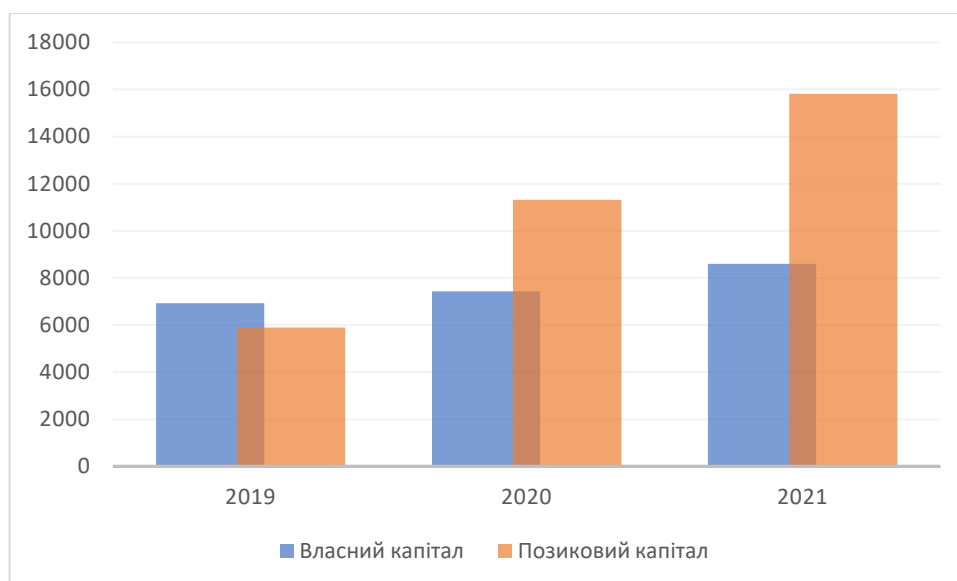

Рис. 2.1 - Динаміка капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021рр., тис. грн.

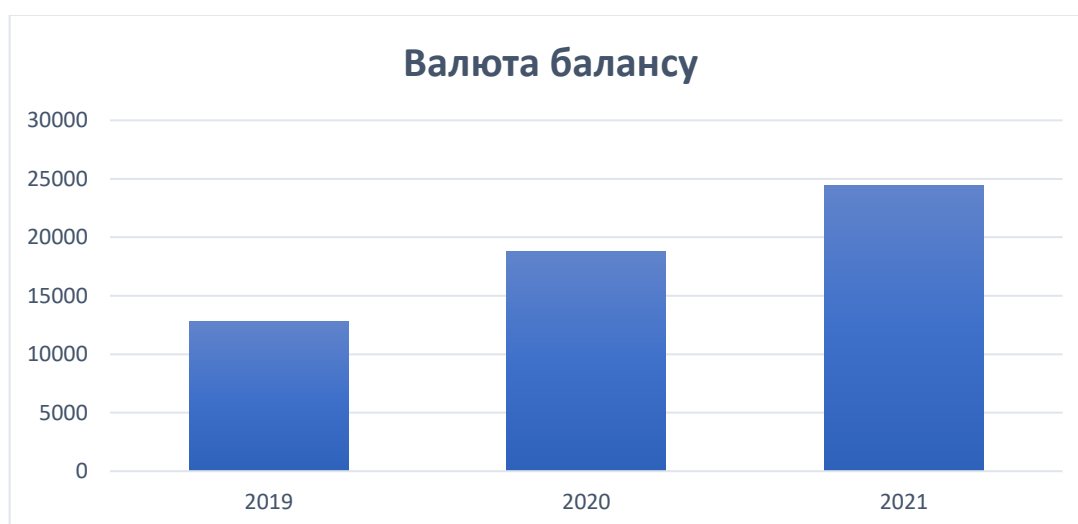

Рис. 2.2 - Динаміка валюти балансу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021рр., тис. грн.

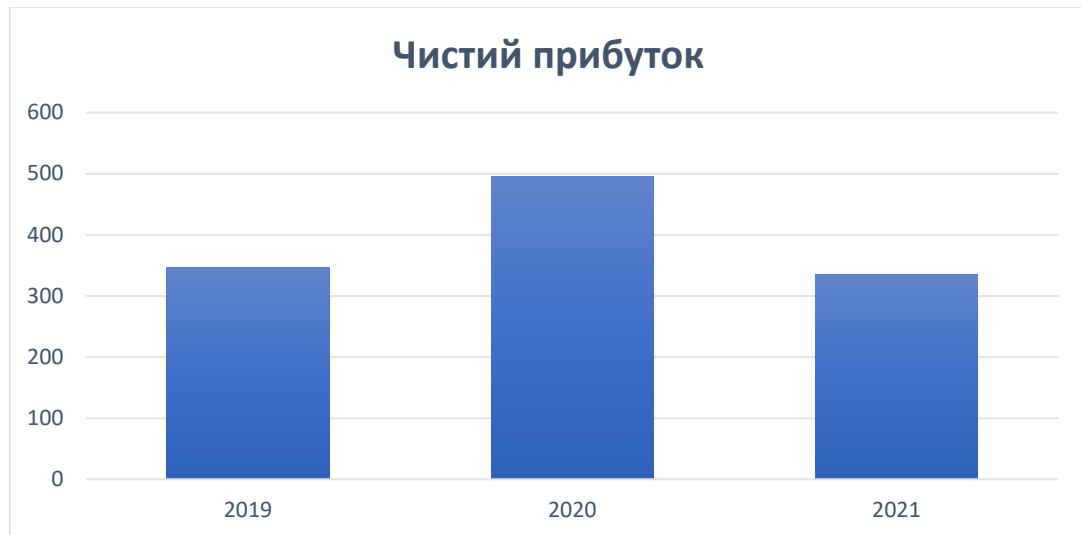

Рис. 2.3 - Динаміка чистого прибутку (збитку) ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021рр. тис. грн.

Отже, ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» має тенденцію до покращення свого фінансово-економічного становища, але у складних економічних умовах утримати цю тенденцію дуже складно, тому підприємство має то спади то зростання своїх показників.

2.2. Аналіз джерел формування капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» та напрямків його інвестування

Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів та являє собою один з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства [48].

Капітал підприємства формується з власного та залученого капіталу. У бухгалтерському обліку під зобов'язанням розуміється заборгованість організації

фізичним і юридичним особам, що виникає з подій минулих періодів, врегулювання якої призведе до відтоку ресурсів, що містять економічну вигоду.

У пасиві балансу угруповання статей дана за юридичною ознакою. Вся сукупність зобов'язань підприємства за отримані цінності і ресурси насамперед розділяється по суб'єктам: перед власниками господарства і перед третіми особами (кредиторами, банками та ін.).

Так, фінансовою основою та гарантом безпечного функціонування будь-якого підприємства є власний капітал, який включає в себе статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток, неоплачений капітал та інші надходження (цільове фінансування, благодійні пожертвування тощо).

Статутний капітал – це сума активів, яка зафіксована в установчих документах та виступає внесками власниками(учасниками) в капітал підприємства. У якому співвідношенні учасники внесли свої кошти у формування статутного капіталу, у такому ж і відбуватиметься розподіл фінансового результату та майна підприємства у разі банкрутства. Величина статутного капіталу оголошується при реєстрації і будь-які зміни повинні бути тільки за згодою всіх власників та оформлюватись в установчих документах.

Додатковий капітал – це кошти, які виникають при продажі акцій, вартість яких на момент продажу перевищує їх номінальну вартість або ж при переоцінці майна.

Резервний капітал – частина власного капіталу, яка утворюється за рахунок чистого нерозподіленого прибутку. Так, щорічні відрахування від прибутку формуються резервний капітал підприємства, який може бути направлений на покриття збитків, збільшення основного капіталу, виплати дивідендів учасникам та для інших цілей. Величина резервного капіталу показує запас фінансової міцності підприємства. Відсутність або недостатня його величину розглядають як фактор додаткового ризику вкладення капіталу в підприємство.

Нерозподілений прибуток – це частина річного доходу, яка не використана засновниками підприємства. Непокритий збиток виникає, коли витрати перевищують доходи. Нерозподілений прибуток збільшує величину власного капіталу, а непокритий збиток відповідно зменшує.

Неоплачений капітал – показує заборгованості засновників підприємства за внесками до статутного капіталу, та відповідно на цю суму зменшується загальна величина власного капіталу.

До засобів спеціального призначення і цільового фінансування належать безоплатно отримані цінності від фізичних і юридичних осіб, а також безповоротні і поворотні бюджетні асигнування на утримання об'єктів соціально-культурного побуту і на відновлення платоспроможності підприємств на бюджетному фінансуванні.

Загалом зростання власного капіталу відбувається за рахунок отриманого підприємством прибутку. Вагоме місце у складі внутрішніх джерел займають амортизаційні відрахування, що особливо важливо для підприємств у яких висока вартість нематеріальних активів та власних основних засобів. Амортизаційні відрахування не збільшують величину власного капіталу, а лише реінвестують його. Інші внутрішні джерела не відіграють помітної ролі у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

Забезпечення власним капіталом зумовлена вимогами самофінансування підприємств. Він є основою їхньої самостійності та незалежності.

Позичковий капітал – це грошовий капітал, що надається в позику його власником іншому власнику-підприємцю на певний час, на умовах повернення, за плату у вигляді процента [50]. Він поділяється на довгостроковий (більше року) і короткостроковий (до року). Зовнішні зобов'язання представляють собою юридичні права інвесторів, кредиторів на майно підприємства. З економічної точки зору зовнішні зобов'язання – це джерело формування активів підприємства, а з юридичної – це борг підприємства перед третіми особами.

Аналіз формування власного капіталу підприємства й ефективності його використання є одним з найголовніших етапів аналізу діяльності підприємства.

Проведемо аналіз формування власного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за допомогою загальної оцінки структури власного капіталу (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Динаміка структури власного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021рр.

Джерело капіталу	Сума, тис. грн			Питома вага, %			Відхилення			
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне (тис. грн)		Відносне %	
							2020 від 2019	2021 від 2020	2020 від 2019	2021 від 2020
Зареєстрований (пайовий) капітал	140,0	140,0	614,2	2,02	1,88	7,14	-	474,2	-	338,7
Резервний капітал	350,0	350,0	713,7	5,04	4,71	8,29	-	363,7	-	103,9
Нерозподілений прибуток	6444,1	6938,8	7274,1	92,93	93,4	84,56	494,7	335,3	7,67	4,83
Усього власний капітал	6934,1	7428,8	8602,1	100	100	100	494,7	1173,3	7,13	15,79

Дані, наведені в табл. 2.2 показують, що власний капітал ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2017-2019 роки складався з зареєстрованого капіталу, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку. Зареєстрований (статутний) капітал за три роки змінювався і досяг в 2021 році 614,2 тис. грн. Питома вага статутного капіталу у загальній величині власного капіталу у 2021 році зросла на 338,7% відносно 2020 року, резервного капіталу на 103,9%, нерозподіленого прибутку на 4,83%. На протязі всіх років найбільшу питому вагу у власному капіталі займав нерозподілений прибуток.

Значний вплив на фінансове становища підприємства надають позичкові кошти, а саме їх склад та структура. Залучення позичкових коштів у фінансово-господарську діяльність підприємства – це нормальний процес. Але відповідно у цьому є свої переваги та недоліки. До позитивних змін при залученні позичкового капіталу можна віднести: низька вартість, забезпечення росту фінансового потенціалу та здатність генерувати приріст фінансової рентабельності. Недоліки від залучення позичкового капіталу: генерує меншу норма прибутку, ризик зниження фінансової стійкості та втрати платоспроможності, висока залежність вартості позиченого капіталу від коливань кон'юнктури фінансового ринку, складність процедури [49].

Позиковий капітал складається з кредитів, позик, авансів, які були отримані від покупців (замовників) та іншої кредиторської заборгованості. При прийнятті рішення про залучення позикового капіталу потрібно враховувати, що при зростанні частки залученого капіталу зростає ризик зниження платоспроможності та фінансової стабільності підприємства.

Аналіз структури та динаміки позикового капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021 рр. наведений у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Динаміка та структура позикового капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021рр.

Джерело капіталу	Сума тис. грн			Структура %			Відхилення			
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2017 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне (тис. грн)		Відносне %	
							2020 від 2019	2021 від 2020	2020 від 2019	2021 від 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Короткостроков і кредити банків	-	820,2	693,9	-	7,25	4,38	820,2	-126,3	100,0	-15,4

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кредиторська заборгованість за товари	4987,8	10202,4	12375,1	84,67	90,15	78,25	5214,6	2172,7	104,5	21,29
розрахунками з бюджетом	39,1	15,8	168,7	0,66	0,14	1,06	-23,3	152,9	-59,59	967,7
розрахунками зі страхування	26,8	21,0	93,2	0,45	0,18	0,58	-5,8	72,2	-21,64	343,8
розрахунками з оплати праці	-	12,6	149,4	-	0,11	0,94	12,6	100,0	136,8	1085
Інші поточні зобов'язання	836,7	244,7	2234,6	14,2	2,16	14,13	-592	1989,9	-70,7	813,1
Усього позикового капіталу	5890,4	11316,7	15814,9	100,0	100,0	100,0	5426,3	4498,2	92,12	39,75

Аналіз даних, наведених в табл. 2.3 показує, що у 2020 році по відношенню до 2019 року позиковий капітал ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» зріс на 5426,3 тис. грн. (або на 92,12%). Збільшення відбулося за рахунок зростання короткострокового кредитування на 820,2 тис.грн. (або 100,0%), кредиторської заборгованості за товари на суму 5214,6 тис. грн.(або на 104,5%).

У 2021 році підприємство відбулось продовження зростання загальної величини позичкового капіталу на 4498,2 тис. грн.(або на 39,75%) відносно 2020 року. На це вплинуло збільшення кредиторської заборгованості за товари на 2172,7 тис.грн (або 21,29%) та інших поточних зобов'язань на суму 1989,9 тис. грн. (або на 813,1%).

Проаналізувавши структуру позикових коштів ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М», можна стверджувати, що найбільшу частку позикових коштів займає кредиторська заборгованість за товари. В 2019 році її частка становила 84,67%, у 2020 році – 90,15%, а в 2021 р. – 78,25% в загальній структурі позичкового капіталу, решту склали інші поточні зобов'язання та кредит банку.

Залучення позикових коштів в оборот підприємства – явище нормальне. Це сприяє тимчасовому поліпшенню фінансового стану за умови, що вони не заморожуються на тривалий час в обороті і вчасно повертаються. В іншому разі може виникнути прострочена кредиторська заборгованість, що в остаточному підсумку призводить до виплати штрафів і погіршення фінансового стану.

Показниками які характеризують стан кредиторської заборгованості є: оборотність кредиторської заборгованості і середній період її погашення.

Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості розраховується як відношення кредиторської заборгованості до дебіторської заборгованості. Значення коефіцієнта повинно бути менше 1,0.

При дослідженні кредиторської заборгованості слід враховувати, що на практиці вона є джерелом покриття дебіторської заборгованості.

Тому треба порівняти суму дебіторської і кредиторської заборгованості (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Сума дебіторської заборгованості, тис. грн.	7700,1	8152,4	12240,3
Сума кредиторської заборгованості, тис. грн.	5053,7	10251,8	12786,4
Оборотність кредиторської заборгованості, число разів	0,985	0,928	0,875
Оборотність дебіторської заборгованості, число разів	0,727	0,98	1,07
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей	1,52	0,79	0,95
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, дні	495	364	334
Тривалість погашення кредиторської заборгованості, дні	365	388	411
Співвідношення періоду погашення дебіторської та кредиторської заборгованості	1,35	0,93	0,81

Сума дебіторської заборгованості в 2021р. менше суми кредиторської заборгованості. В 2021 р. залучені через розрахунки кошти кредиторів в оборот підприємства були більшими від вилучених коштів у дебіторську заборгованість. В 2021р. на 1 грн. дебіторської заборгованості припадало 1,04 грн. кредиторської.

Термін погашення дебіторської заборгованості менший, ніж кредиторської заборгованості на 77 днів.

Співвідношення періоду дебіторської і кредиторської заборгованості більше нормативного значення, це говорить що підприємство зможе розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів за заборгованість до одного року.

Повнота і глибина вивчення формування джерел фінансових ресурсів значною мірою досягається доповненням структурного аналізу параметричним. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємства за допомогою параметрів знаходить своє відображення у фінансових коефіцієнтах.

При формуванні структури капіталу виникає протиріччя між фінансовою стабільністю й фінансовою рентабельністю підприємства. При використанні лише власних коштів підприємство має найвищу фінансову стабільність, але обмежує можливості свого розвитку. Якщо ж використовується позиковий капітал, то підприємство має більший потенціал свого розвитку, однак у міру зростання частки позикового капіталу його фінансова стабільність знижується. На стабільність ринкових позицій, а відповідно на рівень платоспроможності й кредитоспроможності підприємства впливає обсяг і регулярність грошових надходжень від реалізації товару.

Повнішу характеристику фази кругообігу капіталу «залучення» можна надати за допомогою коефіцієнтів фінансової стійкості (табл. 2.5) [50, 51, 56].

Таблиця 2.5 - Показники фінансової стійкості підприємства

Коефіцієнти	Формула для розрахунку	Вихідні дані (форми фінансової звітності)	Економічний зміст	Рекомендоване значення та тенденції зміни
1	2	3	4	5
Забезпеченості власними обіговими коштами	<u>Власні обігові кошти</u> Оборотні активи	<u>Ф.№1, р. 1495 - р.1095</u> Ф.№1, р.1195	Абсолютна можливість перетворення активів на ліквідні кошти	> 0,1; збільшення
Маневреності власних коштів	<u>Власні обігові кошти</u> Власний капітал	<u>Ф.№1, р.1195 - р.1695</u> Ф.№1, р.1495	Характеризує ту частину власного капіталу, яка є джерелом покриття поточних активів	0,2–0,4; збільшення
Фінансової незалежності (автономії)	<u>Власний капітал</u> Валюта балансу	<u>Ф.№1, (р.1495)</u> Ф.№1, (р.1900)	Характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів, її незалежність від позикових джерел	$\geq 0,5$; збільшення
Фінансового ризику	Поточні зобов'язання Власний капітал	<u>Ф.№1, (р. 1695)</u> Ф.№1, (р.1495)	Дає загальну оцінку фінансової стійкості, показує скільки одиниць залучених засобів припадає на одиницю власних	≤ 1 ; зменшення

1	2	3	4	5
Фінансової стійкості	Власний капітал Позиковий капітал	Ф.№1, (р.1495) / Ф.№1, (р.1500+1695)	Показує, скільки одиниць власного капіталу припадає на одиницю позикового	>1; збільшення

Надамо оцінку фінансової стійкості ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М». Результати подані у формі табл. 2.6.

Таблиця 2.6 - Аналіз фінансової стійкості ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021рр.

№ з / п	Показники	Значення			Зміна 2021 до 2020
		2019	2020	2021	
1	Коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами	0,53	0,39	0,34	-0,05
2	Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,98	0,98	0,98	-
3	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,54	0,39	0,35	-0,04
4	Коефіцієнт фінансового ризику	0,84	1,52	1,83	+0,31
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	1,17	0,65	0,54	-0,11

За даними табл. 2.6 можна зробити висновок, що в цілому показники, якими характеризується фінансова стійкість мають тенденцію до зниження. Значення коефіцієнту автономії 2019-2021 рр. менше нормативного значення і свідчить про значну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, так на кінець 2021 року ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» на 35% фінансувалось за рахунок власного капіталу. Зменшення коефіцієнту фінансової стійкості відбувалось на протязі всіх

років. Якщо в 2019 році на 1 грн. позикового капіталу припадало 1,17 грн. власного, то в 2021 році на 1 грн. позикового капіталу припадало 0,54 грн. власного капіталу.

Динаміка наведених показників, у тому числі коефіцієнта фінансової стійкості в 2021 році (-0,11) свідчить про погіршення фінансової стійкості.

2.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

Задача аналізу ліквідності балансу виникає в зв'язку з необхідністю дати оцінку кредитоспроможності підприємства, тобто його здатності вчасно і цілком розраховуватися по усіх своїх зобов'язаннях.

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань організації її активами, термін перетворення яких у гроші відповідає терміну погашення зобов'язань. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні засобів по активу, згрупованих по ступені їхньої ліквідності і розташованих у порядку убутання ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованими по термінах їхнього погашення і розташованими в порядку зростання термінів [53].

В аналізі ліквідності балансу активи та пасиви поділяються на наступні групи по признакам ліквідності та ступеню тимчасовості погашення зобов'язань. Активи: найбільш ліквідні активи - А1, активи, що швидко реалізуються – А2, активи, що повільно реалізуються - А3, активи, що важко реалізуються - А4.

Зобов'язання підприємства (пасиви балансу) залежно від терміну їх сплати поділяються на 4 групи:

1. Найбільш термінові зобов'язання - П1.
2. Короткострокові пасиви - П2.
3. Довгострокові та середньострокові пасиви - П3.
4. Постійні пасиви - П4.

Для визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляються між собою.

Таким чином, абсолютно ліквідним є такий баланс, при якому досягається співвідношення [54]: $A_1 \geq P_1$; $A_2 \geq P_2$; $A_3 \geq P_3$; $A_4 \leq P_4$

Результати порівняння фактичних співвідношень статей активу та пасиву з точки зору ліквідності балансу у порівнянні з рекомендованими наводяться у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 - Результати розрахунків аналізу ліквідності балансу, тис. грн.

Показники активу балансу	2019рік	2020рік	2021рік	Показники пасиву балансу	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1.Найбільш ліквідні активи (A1)	423,7	844,0	607,9	1.Найбільш термінові пасиви (П1)	5890,4	10496,5	15121,0
2.Швидко реалізовані активи (A2)	7982,7	9569,8	13725,6	2.Короткосрокові пасиви (П2)	-	820,2	693,9
3.Повільно реалізовані активи (A3)	4312,8	8217,2	9970,4	3.Довгострокові пасиви (П3)	-	-	-
4.Важко реалізовані активи (A4)	105,3	114,5	113,1	4.Постійні пасиви (П4)	6934,1	7428,8	8602,1
Усього	12824,5	18745,5	24417,0	Усього	12824,5	18745,5	24417,0

З табл. 2.7 видно, що баланс ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за звітний період не є абсолютно ліквідним, оскільки не виконується умова $A_1 \geq P_1$ в жодному році. У підприємства спостерігається нестача найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Різниця між найліквіднішими активами і терміновими (негайними) пасивами досить велика: на кінець 2020 року – 9652,5 тис. грн., на кінець 2021 року – 14513,1 тис.грн.

Нестача у підприємства грошових коштів та інших найліквідніших активів групи A_1 на кінець кожного року була частково компенсована надлишком активів групи A_2 . Однак така компенсація є лише вартісною, а в реальній платіжній ситуації, як зазначалося вище, менш ліквідні активи не зможуть замінити більш

ліквідні. Умова $A_3 \geq P_3$ для підприємства виконується, що свідчить про високий рівень його перспективної платоспроможності, про наявність у підприємства достатнього обсягу запасів, та інших активів, що повільно реалізуються.

Виконання четвертої нерівності свідчить про дотримання підприємством мінімальної умови фінансової стійкості, наявність власних оборотних коштів.

Ліквідність підприємства розраховується за допомогою таких коефіцієнтів:

1. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (коефіцієнт покриття) ($k_{пл}$) оцінює загальну платоспроможність підприємства, показує, якою мірою оборотні активи покривають поточні зобов'язання. Для забезпечення належного рівня платоспроможності підприємствам доцільно забезпечувати значення цього показника на рівні 1,5 - 2,5.

$$k_{пл} = \frac{A_1 + A_2 + A_3}{P_1 + P_2} = \frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні пасиви}}, \quad (2.1)$$

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття) відображає прогностичні платіжні можливості підприємства за умови вчасного проведення розрахунків з дебіторами. Обчислюють його діленням суми найліквідніших активів (A_1) та активів, що швидко реалізуються (A_2), на суму поточної заборгованості підприємства ($P_1 + P_2$):

$$k_{л\text{ ср}} = \frac{A_1 + A_2}{P_1 + P_2} = \frac{\text{Поточні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні пасиви}}, \quad (2.2)$$

3. Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може за необхідності погасити негайно за рахунок найліквідніших активів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається за формулою:

$$k_{л\text{ абс}} = \frac{A_1}{P_1 + P_2} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні пасиви}}, \quad (2.3)$$

У табл. 2.8 наведено коефіцієнти ліквідності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021 рр.

Таблиця 2.8 - Розрахунок коефіцієнтів ліквідності підприємства

Назва показника	Нормативне значення	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Коефіцієнт покриття (поточний коефіцієнт ліквідності), КП	≥ 2	2,15	1,64	1,54
Коефіцієнт швидкої ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття), КЛср.	> 1	1,43	0,92	0,91
Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності, КЛабс.	$> 0,2$	0,07	0,07	0,04

Коефіцієнт покриття лише в 2019 р. відповідав нормативному значенню, тобто підприємство мало реальну можливість покриття поточних зобов'язань за рахунок своїх оборотних засобів. Але в 2020-2021 рр. відбулося зниження коефіцієнту покриття за межу нормативного значення.

На кожен гривню поточних зобов'язань ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» в 2020 році припадало 1,64 грн. оборотних активів, а в 2021 році 1,54 грн.

Значення коефіцієнту швидкої ліквідності в 2020-2021 рр. є нижче за нормативне і свідчить, що за рахунок грошових коштів та очікуваних фінансових надходжень ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» не мало можливості повністю погасити поточні зобов'язання.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності протягом трьох років менше за нормативне. Що свідчить про те, що у підприємства не достатньо грошових коштів для покриття поточних зобов'язань, що є негативним.

2.4. Аналіз показників ефективності використання фінансових ресурсів та оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

Усі показники рентабельності можна поділити на чотири основні групи [55, 56]:

- показники рентабельності щодо реалізації;
- показники рентабельності щодо активів;
- показники рентабельності щодо власного капіталу та зобов'язань;
- показники рентабельності витрат і продукції.

До першої групи належать такі показники:

1. Рентабельність за валовим прибутком (маржинальному доходу) – являє собою відношення валового прибутку (маржинального доходу) до чистої виручки від реалізації (чистого доходу) і розраховується за формулою

$$R_{ВП} = \frac{ВП (МД)}{ЧД (ВР)} = \frac{\text{ряд. 2090 ф. № 2}}{\text{ряд. 2000 ф. № 2}}, \quad (2.4)$$

де $R_{ВП}$ – рентабельність по валовому прибутку (маржинальному доходу);

ВП(МД) – валовий прибуток (маржинальний дохід);

ЧД(ВР) – чиста виручка від реалізації (чистий дохід);

Показує скільки гривень (копійок) валового прибутку припадає на 1 грн чистої виручки. Може визначатися й у процентах. Чим вище цей показник, тим краще.

2. Рентабельність за чистим прибутком ($R_{ЧП}$) – являє собою відношення суми чистого прибутку (ЧП) до чистого доходу (виручки) від реалізації і розраховується за формулою

$$R_{ЧП} = \frac{ЧП}{ЧД(ВР)} = \frac{\text{ряд. 2350 ф. № 2}}{\text{ряд. 2000 ф. № 2}}. \quad (2.5)$$

За світовим досвідом норма рентабельності за чистим прибутком – 6-12 %.

Ці показники називають також показниками рентабельності реалізованої продукції за валовим, операційним і чистим прибутками. Тому цю групу показників можна назвати показниками рентабельності реалізованої продукції.

До показників другої групи належать такі:

3. Рентабельність активів (R_A) – відношення чистого прибутку до середньої величини активів підприємства (A); розраховується за формулою:

$$R_A = \frac{\text{ЧП}}{A} = \frac{\text{ряд. 2350 ф. № 2}}{[(\text{ряд. 1300 гр. 3} + \text{ряд. 1300 гр. 4}) \text{ ф. № 1}] : 2}. \quad (2.6)$$

Показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн вкладених активів (інвестицій). Може визначатися у процентах. Цей показник називається також рентабельністю інвестицій (ROE).

Показниками третьої групи є:

4. Рентабельність власного капіталу (R_{BK}) – відношення чистого прибутку до середньої величини власного капіталу (BK), розраховується за формулою

$$R_{BK} = \frac{\text{ЧП}}{BK} = \frac{\text{ряд. 2350 ф. № 2}}{[(\text{ряд. 1495 гр. 3} + \text{ряд. 1495 гр. 4}) \text{ ф. № 1}] : 2}. \quad (2.7)$$

Показники четвертої групи це:

5. Рентабельність операційних витрат (R_{OB}) – відношення прибутку від операційної діяльності (ПОД) до величини операційних витрат (OB), розраховується за формулою

$$P_{OB} = \frac{\text{ФР від ОД (Ф2 P2190)}}{\text{Операційні витрати (Ф2 P2050 + P2130 + P2150 + P2180)}} \times 100\%, \quad (2.8)$$

Характеризує прибутковість операційних витрат. Показує, скільки прибутку припадає на 1 грн. понесених операційних витрат, тобто вигідність для підприємства виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, продажу товарів, понесених інших витрат операційної діяльності та являє собою витратний показник рентабельності.

6. Рентабельність продукції за валовим прибутком ($R_{ВП}$) — відношення валового прибутку (ВП) до собівартості реалізованої продукції (СРП).

$$P_{np} = \frac{\text{Валовий прибуток}(\Phi 2 P2090)}{\text{Собіварт.реал.прод.}(\Phi 2 P2050)} \times 100\%, \quad (2.9)$$

Показує, скільки прибутку приходиться на 1 грн. собівартості реалізованої продукції. Характеризує прибутковість (вигідність) виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг або продажу товарів.

Проаналізуємо наведені показники ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021рр. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 - Розрахунок відносних показників ефективності діяльності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2019-2021рр.,%

Показник	2019	2020	2021	2021/2020 +/-, пункти
1. Показники рентабельності по відношенню до реалізації:				
1.1. рентабельність за валовим прибутком (маржинальним доходом) ($R_{ВП}$)	12,68	9,27	8,15	-1,12
1.2. Рентабельність за чистим прибутком ($R_{ЧП}$)	6,64	6,32	3,05	-3,27
2. Рентабельність по відношенню до активів:				
2.1. Рентабельність активів (R_A)	2,82	3,13	1,55	-1,58
3. Рентабельність по відношенню до власного капіталу та зобов'язань:				
3.1. Рентабельність власного капіталу ($R_{ВК}$)	5,14	6,88	4,18	-2,7
4. Витратні показники рентабельності:				
4.1. Рентабельність операційних витрат ($R_{ОВ}$)	6,41	5,52	4,87	-0,65
4.2 Рентабельність продукції за валовим прибутком ($R_{ПВП}$)	14,52	10,22	8,87	-1,35

Розрахувавши основні показники рентабельності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» у табл. 2.9 можна зробити висновок, що у 2021 році порівняно з 2020 усі

показники погіршили свої значення. Це пояснюється тим, що чистий прибуток мав тенденцію до зменшення, що і призвело до зменшення показників рентабельності.

Рентабельність активів характеризує рівень прибутку, що генерується всіма активами підприємства, що знаходяться в його використанні по балансу. У 2021 році рентабельність активів знизилася на 1,58%, що є негативною тенденцією. Зменшення рівня рентабельності активів може свідчити про падаючий попит на продукцію підприємства і про перенакопичення активів.

У 2021 році рентабельність власного капіталу знизилася на 2,7%. Зниження рентабельності власного капіталу викликано як негативним фактором (скороченням чистого прибутку).

В 2021 році з 1 грн. понесених витрат було отримано 0,08 грн. валового прибутку, що на 0,01 грн. менше ніж у 2020 році (0,1 грн.)

Також відбулося зменшення прибутку від операційної діяльності з 0,05 грн. в 2020 році до 0,04 грн. в 2021 році з 1 грн. операційних витрат.

В систему показників, що характеризують оборот оборотного капіталу, вводяться такі взаємопов'язані показники, як коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження, тривалість одного обороту та суму вивільненого або «замороженого» оборотного капіталу, оскільки саме оборотний капітал є динамічним протягом усього обороту.

Основний із зазначених показників – коефіцієнт оборотності, котрий саме показує, з якою періодичністю у часі підприємство формує свій прибуток від звичайної діяльності.

Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу показує кількість оборотів оборотного капіталу за певний період. Чим більше оборотів здійснює оборотний капітал, тим ефективніше його використовують.

Коефіцієнт завантаження оборотного капіталу допомагає оцінити величину вкладеного оборотного капіталу на 1 грн. реалізованої продукції. Чим менше

оборотного капіталу використано для виробництва реалізованої продукції в розрахунку на 1 грн., тим раціональніше й краще його використовують.

Тривалість оборотного капіталу дає змогу визначити тривалість його обороту, а також характеризує швидкість обороту оборотного капіталу, тобто період його участі у створенні матеріального блага та його реалізації. При незмінному рівні рентабельності сума прибутку від звичайної діяльності за певний період буде тим більшою, чим коротша тривалість обороту капіталу підприємства, тобто чим менша сума оборотного капіталу необхідна для забезпечення безперервності виробничого та фінансового циклів.

Узагальнюючим показником ефективності використання оборотного капіталу є показник рентабельності оборотного капіталу, що показує, скільки чистого прибутку припадає на одну гривню оборотного капіталу, тобто яку суму доданої вартості створено при його участі.

Оцінити економічний ефект від зменшення тривалості операційного циклу і, відповідно, від зростання кількості оборотів величини оборотного капіталу в періоді, який розглядаємо, можливо шляхом розрахунку суми його економії, що вкладають у оборотні активи.

Наведені показники, на наш погляд, дають змогу виявити зміни ефективності використання оборотного капіталу, що підтвердилося при аналізі ефективності його використання на підприємстві ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 - Розрахунок показників ефективності використання оборотного капіталу на ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» у 2019–2021 роках

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
1	2	3	4
1. Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	5 220,4	7 330,5	10 985,8
2. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.(+,-)	346,8	497,7	335,4
3. Одноденний чистий дохід, тис. грн.	14,50	20,36	30,51

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4
4. Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн.	12190,35	15675,1	21467,45
5. Тривалість обороту, дні	837	766	706
6. Коефіцієнт оборотності ОК	0,43	0,47	0,51
7. Коефіцієнт завантаження	2,33	2,14	1,95
8. Сума вивільненого оборотного капіталу, тис. грн.		-1830,96	-1445,73
9. Рентабельність оборотного капіталу, %	2,84	3,15	1,56

Результати дослідження свідчать, що впродовж 2019-2021 рр. період обороту оборотного капіталу підприємства був довготривалим.

Як видно з таблиці 2.10, згідно з розрахованих показників ефективності використання оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» в 2021 році відбулося покращення використання оборотного капіталу.

Про це свідчить прискорення оборотності оборотних активів (збільшення з 0,47 в 2020р. до 0,51 в 2021р.), та зменшення тривалості одного обороту на 60 днів в 2021 році в порівнянні з 2020 роком.

Це пояснюється порушенням взаєморозрахунків між суб'єктами господарювання, відсутністю належного фінансового планування і контролю та диспропорціями в цілому, що виникли в організації економічної діяльності підприємства в умовах ринку.

Використання оборотного капіталу впродовж 2019-2021 рр. було позитивне, тобто його участь у звичайній діяльності забезпечувала отримання прибутку. Але значення показника рентабельності оборотного капіталу за весь період дослідження зменшилось на 1,28 %.

Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу перебуває на низькому рівні, але його значення у 2021 році трохи зросло (рис. 2.4).

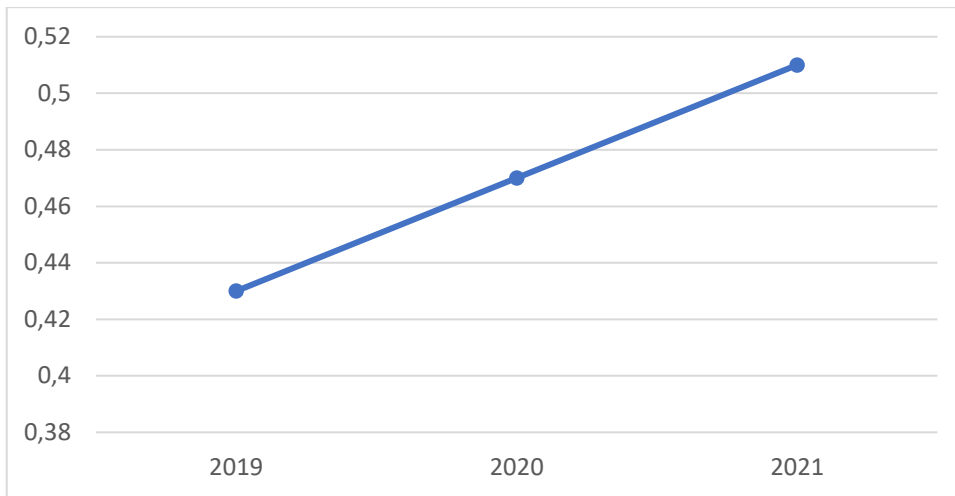

Рис. 2.4 - Динаміка коефіцієнта оборотності оборотного капіталу підприємства ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» в 2019-2021 рр.

Прискорення оборотності оборотного капіталу зменшує потребу в ньому, що дає змогу вивільнити частину фінансових ресурсів для розвитку економічної діяльності підприємства.

Так, відповідно до показників табл. 2.13, у 2021 р. відбулося відносно вивільнення з обороту 1445,73 тис. грн. фінансових ресурсів, у результаті скорочення тривалості обороту на 60 днів, що добре вплинуло на фінансовий стан підприємства.

Висновки по розділу 2

На основі проведеного аналізу фінансових ресурсів в контексті формування та ефективного використання оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» зроблені наступні висновки:

1. Формування фінансових ресурсів ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» відбувається переважно за рахунок позикового капіталу (його питома вага в 2021 році склала 64,77%). Розмір власного капіталу на протязі 2019-2021 рр. поступово зменшується з 54,07% в 2019 році до 35,23% в 2021 році, що свідчить про

збільшення ступеня фінансової залежності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» від зовнішніх кредиторів.

2. Джерелами формування власних фінансових ресурсів ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» є статутний капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток. Найбільшу питому вагу серед джерел власних фінансових ресурсів в 2019-2021 рр. займав нерозподілений прибуток. Ця тенденція простежується у всіх трьох роках (розкид значень в інтервалі від 84,56% до 92,93%).

3. Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості показав, що сума дебіторської заборгованості в 2021р. не перевищує суму кредиторської заборгованості. Термін погашення дебіторської заборгованості менший, ніж кредиторської заборгованості на 77 днів.

Співвідношення періоду дебіторської і кредиторської заборгованості більше нормативного значення, це говорить що підприємство зможе розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів за заборгованість до одного року.

4. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М», у тому числі коефіцієнта фінансової стійкості в 2021 році (-0,11) свідчить про погіршення фінансового стану підприємства.

5. У структурі оборотного капіталу в 2021 році відбулося зменшення питомої ваги найбільш мобільної його частини – грошових коштів з 4,53% до 2,4% і збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості за товари з 14,94% до 49,59%.

6. Проведений аналіз показав, що в 2019, 2020, 2021 рр. $A1 < П1$, тобто баланс не є абсолютно ліквідним. Це свідчить про те, що кредиторська заборгованість перевищує грошові кошти підприємства, отже, підприємство не має достатнього обсягу вільних ресурсів і не має можливості виконати найбільш термінові зобов'язання в будь-який період часу. Тенденція зростання агрегату $A1$ не рятує становища, так як агрегат $П1$ зростає більш швидкими темпами протягом трьох років і платоспроможність підприємства залишається низькою. Аналіз показників ліквідності показав, що значення всіх показників ліквідності в 2021р. не відповідало

нормативам. Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності менше нормативного значення, що свідчить про те, що у підприємства не достатньо грошових коштів для покриття поточних зобов'язань, що є негативним.

7. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «С СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» свідчить про погіршення використання фінансових ресурсів та покращення використання оборотного капіталу. Всі показники рентабельності погіршили свої значення в 2021 році в порівнянні з 2020 роком. У 2021 році рентабельність власного капіталу знизилася на 2,7%. Зниження рентабельності власного капіталу викликано негативним фактором (скороченням чистого прибутку). Про покращення використання оборотного капіталу свідчить прискорення оборотності оборотних активів (збільшення з 0,47 в 2020р. до 0,51 в 2021р.) та зменшення тривалості одного обороту на 60 днів в 2021 році в порівнянні з 2020 роком.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

3.1. Математичні методи та моделі в управлінні оборотним капіталом підприємства

Сьогодні під час пандемії Covid-19 та військового стану в Україні становище багатьох підприємств дуже складне. Крім того, через постійну боротьбу з потужними конкурентами найменші підприємства та МСП зараз закривають або втрачають більшість своїх підрядників. Ця ситуація однозначно вимагає необхідності створення фінансових резервів та розробки стратегій, які дозволять підтримувати достатній рівень оборотного капіталу. Оборотний капітал покликаний забезпечити підприємство достатнім рівнем фінансової безпеки. Її рівень залежить, в першу чергу, від стратегії управління окремими елементами оборотного капіталу. Відповідна стратегія управління дозволяє підприємствам отримувати додаткові оборотні кошти. Управління оборотним капіталом є складним процесом, оскільки стосується як оборотних активів, так і поточних зобов'язань. Тому керівники підприємств постійно шукають рішення, методи та інструменти, які допоможуть їм управляти своїм оборотним капіталом. Проблема управління оборотним капіталом полягає у визначенні його оптимального рівня. На підприємстві оборотний капітал може бути позитивним, негативним або теоретично нульовим. В ідеалі, компанія повинна мати позитивний оборотний капітал, який, у певному сенсі, є буфером, що захищає її від втрати фінансової ліквідності. Однак, коли рівень занадто високий, це може призвести до невиправданого заморожування грошових коштів у поточних активах. Низький рівень – це ризик проблем із погашенням поточних зобов'язань. Тому виникає

проблема з визначенням оптимального значення. Для досягнення цього рівня варто використовувати відповідні заходи, які дозволять порівняти попит на оборотний капітал в певний період з його фактичним рівнем. Тому процес управління оборотним капіталом є дуже складним і є фундаментальним для формування фінансової безпеки підприємств.

До застосування економіко-математичного моделювання в управлінні оборотним капіталом протягом останнього часу спостерігається підвищений інтерес вітчизняних науковців. Зокрема, Стрелюк О.В. розглядає динамічну оптимізаційну модель руху оборотного капіталу із застосуванням методів лінійного програмування [57]. Юрій С.М. проводить кластерний аналіз з метою визначення оптимізаційної структури оборотного капіталу підприємств [58]. Чупілко Т.А. розроблена математична модель, що дозволяє оцінювати в динаміці тенденції змін оборотного капіталу в залежності від економічної ситуації на підприємстві [59]. Кучменко В.О. досліджує моделі оптимізації структури оборотних активів підприємства камінеробної галузі [60]. Яскал І.В. вивчає можливості поєднання різних методів аналізу ефективності використання оборотного капіталу підприємства [61]. Педченко Н.С. обґрунтовує теоретико-прикладні аспекти забезпечення результативності стратегії фінансування оборотного капіталу підприємства [62]. Аналіз публікацій показує, що увага вчених в економічній сфері пояснюється розумінням виняткової ролі впливу управління оборотним капіталом на підсумки ведення ефективного бізнесу та забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки підприємства. Однак, різноманітність підходів до визначення оптимального рівня оборотного капіталу, а також математичних методів кількісної оцінки його складників негативно відбивається на точності оцінок, виборі моделей та інструментальних засобів для оптимального управління оборотним капіталом.

Менеджмент оборотного капіталу має на увазі дії, спрямовані на управління оптимальними рівнями оборотного капіталу підприємств, і тому не посилається на конкретну модель або структуру. На відміну від довгострокових фінансових

рішень, менеджмент оборотного капіталу займається питаннями короткострокового фінансування. Наприклад, визначення рівня кредиту, який підприємство надає своїм клієнтам, і того, яку суму кредиту вони повинні вимагати від своїх постачальників, – це управління оборотним капіталом. Такі типи короткострокових фінансових рішень важливі для сталості підприємств, оскільки вони впливають на ліквідність та прибутковість. Однак оборотні кошти також важливі для довгострокового фінансування компанії, оскільки вказівка на короткострокову силу виживання та фінансовий стан через короткострокову ліквідність вплине на здатність підприємства отримувати довгострокове фінансування. Через більш високий кредитний ризик підприємство з поганим фінансовим станом, ймовірно, матиме вищу вартість капіталу, ніж компанія з хорошими фінансами. У деяких умовах компанії, які залежать від величини оборотного капіталу, стикаються з фінансовими обмеженнями, навіть збанкрутують, якщо стан оборотного капіталу не такий, як очікувалося. Фірмам слід вживати заходів для належного управління оборотними коштами. Вдале управління оборотним капіталом збільшує грошові потоки, що призводить до зменшення потреби у зовнішньому фінансуванні; тому ймовірність дефолту фірми зменшується.

Менеджмент оборотного капіталу займається управлінням короткостроковим капіталом фірми, тобто коштами, необхідними фірмі для фінансування її щоденної діяльності. Цей короткостроковий капітал складається з оборотних активів та поточних зобов'язань. Поточні активи, як правило, включають готівку, дебіторську заборгованість, нарахований дохід, запаси (сировину, а також готову продукцію), витрати на передплату та інші короткострокові інвестиції. Такі активи мають короткий термін служби і можуть бути конвертовані у грошові кошти протягом звітного періоду бізнесу (як правило, року). З іншого боку, поточні зобов'язання – це зобов'язання фірми перед її кредиторами, що складаються з короткострокових позик, векселів до сплати, непогашених витрат, дивідендів та

інших подібних факторів. Поточні зобов'язання є непрямими джерелами зовнішнього фінансування для суб'єктів господарювання і можуть мати набагато більше значення для невеликих фірм, які можуть зіткнутися з проблемами у отриманні довгострокових кредитів.

Оборотний капітал можна класифікувати як кількісний та якісний. Кількісно враховуються загальні оборотні активи, і цей вид оборотних коштів відомий як валовий оборотний капітал. Якісно, перевищення оборотних активів над поточними зобов'язаннями підкреслює чистий оборотний капітал. У разі, якщо поточні зобов'язання перевищують оборотні активи, виникає дефіцит оборотних коштів і навпаки. Крім того, оборотний капітал також може бути названий тимчасовим або постійним оборотним капіталом на основі мінливості. Тимчасовий/мінливий/сезонний оборотний капітал являє собою додатковий капітал, необхідний для підтримки господарської діяльності протягом певних сезонів. Постійний/регулярний оборотний капітал визначає мінімальну суму інвестицій, необхідну для підтримки підприємства незалежно від коливань продажів [58, с.180].

Існують різні фактори, що впливають на обсяги оборотного капіталу. Наприклад, якщо постачання сировини є непередбачуваним і нерегулярним, то для інвестування запасів потрібно більше капіталу. Крім того, якщо кредит від фінансових установ доступний на вигідних умовах, то для здійснення операцій буде потрібно менше оборотного капіталу. Багато інших подібних факторів, таких як характер бізнесу, сезонний попит на продукцію та динаміка ринку, також можуть впливати на потреби в оборотних коштах. Для безперебійного та ефективного ведення бізнесу фірмі необхідно підтримувати достатню кількість оборотних коштів (залежно від ринкової динаміки) для оптимізації своєї прибутковості. Крім того, в процесі моделювання оптимальних обсягів та структури оборотного капіталу підприємства не завжди враховують специфічні фактори, такі як нестійкість зовнішніх умов роботи, доступність джерел, рівень фінансових ризиків,

інші обмеження макро- і мікросередовища, які діагностують і формулюють потенціал їх витрачання з метою гарантування безперервної діяльності підприємства.

Розглянемо основні діючі методи управління оборотним капіталом підприємства. Виділимо переваги і недоліки.

Запаси є важливою складовою для організації виробничої діяльності, обслуговування установок та машин, а також інших експлуатаційних вимог. Це призводить до зв'язування грошей або капіталу, які можна було б використати більш продуктивно. Керівництво підприємства стає дуже стурбованим, якщо запаси великі. Тому це вимагає ретельного контролю з боку керівництва. Керівництво дуже критично ставиться до будь-якої нестачі товарних запасів, необхідних для виробництва. Управління запасами є одним з найважливіших бізнес-процесів під час роботи виробничої діяльності підприємства, оскільки це стосується закупівель, продажів та логістичної діяльності [57, с.233]. Воно стосується контролю за запасами по всьому ланцюжку поставок. Контроль запасів знаходиться на рівні даних, де організовується повсякденний бізнес. Заходи тут керуються даними та насамперед стосуються короткострокового планування та запису подій. Контроль запасів стосується підтримки правильного рівня запасів та запису їх руху. Управління запасами в ланцюжку поставок є найважливішим аспектом організації; для досягнення цієї мети організація має найняти кваліфікованого фахівця, який розуміє методи управління ними. Управління запасами ділиться на чотири основні методи: Модель EOQ, Метод ABC, Метод «Just-in-Time», Система рівня повторного замовлення.

Модель EOQ має на увазі, що визначається розмір поставки, при якому обсяг загальних витрат по управлінню запасами знаходиться на мінімальному рівні. Основною перевагою методу EOQ є те, що він універсальний і добре адаптований до всіх умов процесу логістики та має декілька різновидів. Модель EOQ, в першу чергу, відображає нинішню логістичну концепцію підприємства і повністю з нею

взаємодіє. Головним недоліком даної моделі є те, що ЕОQ використовується найчастіше в теоретичних цілях, а в області практичного застосування має певні обмеження.

Метод ABC ґрунтується на поділі запасів на категорії. Даний метод направлений на привернення уваги менеджерів підприємства до вкрай важливої меншості (А-одиниці), а не до звичайної більшості (С-одиниці). Переваги методу ABC полягають в тому, що даний метод є простим, точним і зручним у застосуванні [60, с.48]. Завдяки методу ABC підприємство загострює свою увагу, час і трудовитрати на найбільш важливих запасах. Основним недоліком даного методу виступає відсутність можливості забезпечити правильність висновків в тому випадку, коли створюється система складного і слабо структурованого товарного асортименту.

Метод «Just-in-Time» полягає в тому, що запаси, деталі збірки, їх переміщення в виробничому процесі і в процесі поставки від постачальників чітко заплановані за часом. Кожна потрібна партія в даний момент виявляється в виробничому циклі саме в той момент, коли це потрібно. Підприємства, які використовують даний метод, мають перевагу перед конкурентами, які використовують традиційний підхід, адже мінімізують вартість виробництва, зменшують кількість браку, збільшують здатність модернізувати випущені товари і поставляти їх в строк. Головною перевагою методу «Just-in-Time» є той факт, що при наявності невеликого складського приміщення і великих поточних витратах на утримання він дозволяє підприємству мінімізувати кількість запасів. Основною негативною стороною є коливання на ринку продукції, що випускається, тому, при невизначеності стану бізнесу, потрібно використовувати даний метод з обережністю.

Система рівня повторного запасу є структурою, що мінімізує витрати по зберіганню запасів. Ця система, в основному, застосовується тоді, коли існує велика кількість клієнтів, які в будь-який час можуть пред'явити попит на запаси.

Головною особливістю цієї системи є те, що вона застосовується в основному при оптово-роздрібній торгівлі обмеженим спектром товарів.

Наступними розглянутими методами є методи управління грошовими коштами. Гроші розглядаються як «кров життя» кожної бізнес -організації. Крім того, що готівка є найоборотнішим активом, вона також розглядається як спільний знаменник, до якого можна скоротити усі оборотні активи. Це пояснюють це тим, що всі інші ліквідні активи, такі як запаси, дебіторська заборгованість та ринкові інструменти згодом будуть конвертовані у готівку. Управління готівкою передбачає визначення оптимального рівня грошових коштів, відповідних видів та розмірів короткострокових інвестицій у готівку, а також ефективних методів та засобів контролю над видачею грошових коштів. Це передбачає адміністрування ліквідних активів та пасивів та залучення коштів для фінансування бізнесу. Методи управління грошовими коштами діляться на:

1. Модель Баумоля, Міллера-Орра.
2. Метод Монте-Карло.
3. Бюджетування

Модель Баумоля, Міллера-Орра має на увазі алгоритм, на основі якого оптимізується розмір середнього залишку грошових коштів підприємства, враховуючи обсяг його платіжного обороту. Оптимальний залишок грошових коштів описується за формулою 3.1 [59, с.114]:

$$ДА = \sqrt{\frac{2 \cdot R_k \cdot O_{да}}{СПК}} \quad (3.1),$$

де, ДА – оптимальний залишок грошових активів підприємства в плановому періоді; R_k – середня сума витрат з обслуговування однієї операції короткострокових фінансових вкладень; $O_{да}$ – загальний обсяг платіжного обороту (витрати платіжних засобів) підприємства в планованому періоді; СПК – ставка відсотка по короткострокових фінансових вкладень в аналізованому періоді (виражена десятковим дробом).

Головною перевагою даного методу є чітка математична основа розрахунків оптимальної кількості залишку грошових коштів. Основними негативними складовими є те, що дана модель рідко використовується на практиці, через те, що існує постійний брак оборотних активів, котрий не дозволяє підприємству сформувати залишок грошових коштів в необхідних обсягах.

Метод Монте-Карло є методом, який ґрунтується на чисельному методі рішення математичних задач за допомогою моделювання випадкових величин. Він дозволяє створити математичну модель з невизначеними значеннями параметрів. Метод Монте-Карло – це числове рішення проблеми, яка моделює об'єкти, що взаємодіють з іншими об'єктами, або їх оточенням на основі простих зв'язків. Він являє собою спробу моделювати природу шляхом прямого моделювання суттєвої динаміки системи, про яку йдеться [61, с.226]. У цьому сенсі метод Монте-Карло по суті простий у своєму підході – розв'язання макроскопічної системи шляхом моделювання її мікроскопічних взаємодій. Рішення визначається шляхом випадкової вибірки зв'язків або мікроскопічних взаємодій, поки результат не зблизиться. Таким чином, механіка виконання рішення передбачає повторювані дії або обчислення. Існує багато прикладів використання методу Монте-Карло, які можна взяти з соціальних наук, потоків руху, зростання населення, фінансів, генетики, квантової хімії, радіаційних наук, променевої терапії та радіаційної дозиметрії. Основним недоліком даної моделі є складність виконання розрахунків і необхідність використання спеціальних математичних знань.

Бюджетування як метод управління грошовими коштами дозволяє підприємству керувати робочим процесів підприємства в цілому. Він включає в себе аналіз бюджетів підприємства, при якому існує можливість своєчасно вносити коригувальні зміни. Негативними аспектами бюджетування є складність і висока вартість. Кожен бюджет повинен бути доведений до кожного співробітника, в іншому випадку вони не мають жодного мотиваційного результату.

Дебіторська заборгованість складається з кредиту, який бізнес надає своїм клієнтам при продажу товарів чи послуг. Вона має форму або торгового кредиту, який компанія надає іншим компаніям, або споживчого кредиту, який компанія надає своїм кінцевим споживачам. Ефективність управління дебіторською заборгованістю підприємства може мати значний вплив на її загальну ефективність. Методи управління дебіторською заборгованістю включають в себе наступні:

1. Кредитна політика.
2. Управління дебіторською заборгованістю з позиції теорії життєвого циклу.
3. Кластерний аналіз.
4. Факторинг.
5. Форфейтинг.

Під кредитною політикою розуміють розроблену підприємством систему управління дебіторської заборгованості. Підприємства створюють кредитну політику, в випадках надання клієнту товарного або споживчого кредиту. Позитивними особливостями кредитної політики є збільшення продажів, пов'язаних з наданням клієнтам відстрочки платежу або інших вигідних умов. Так само прискорюється оборотність дебіторської заборгованості [63, с.9]. Відбувається контроль своєчасності повернення боргу і погашення відсотків. Негативними складовими даного методу є те, що при визначенні кредитної політики занадто жорсткою, вона можна негативно впливати на зростання обсягу операційної діяльності підприємства і формування міцних комерційних зв'язків.

Управління дебіторською заборгованістю з позиції теорії життєвого циклу дозволяє підприємству прогнозувати потрібні йому зміни в політиці, що здійснюється підприємством, що призводить до підвищення ефективності діяльності всієї організації, поліпшення становища на конкурентному ринку, дозволить мінімізувати ризики пов'язані з кризовими ситуаціями. При реалізації

даного методу, потрібно чітко розуміти, на якій стадії життєвого циклу знаходиться підприємство.

Метод кластерного аналізу має на увазі, що весь спектр аналізованих об'єктів підрозділяється на кластери або однорідні групи. Даний метод допомагає підприємству виділяти і вести контроль над окремими групами дебіторів. Проводиться розбивка об'єктів за кількома ознаками одночасно. Негативними сторонами є те, що при спробі поєднати кластери в групу більшого обсягу, можливі відмінності і відхилення від раніше визначених ознак при узагальненні різних видів кластерів.

Факторинг – метод продажу товару за рахунок того, що покупець не надає всю грошову суму замовлення відразу, а користується відстрочкою платежу. Позитивними особливостями виділяють збільшення швидкості оборотності оборотних коштів. Збільшення обсягу продажів, отже, і прибутку. Так само покупцям надаються умови придбання товарів зі знижкою. Негативними показниками є високий відтік грошових коштів, можливості збільшення неповернення дебіторської заборгованості, втрата регулювання над боржниками.

Під форфейтингом розуміють особливий вид торгового фінансування, сенс якого в покупці кредитором дебіторської заборгованості клієнта в вигляді векселів, сертифікатів або інших зобов'язань. Форфейтинг передбачає, що всі ризики лягають тільки на нього. Так само форфейтер може сформувавши гнучкий графік повернення заборгованості, надати пільговий період і можливість оформити кожен борг окремих векселем. Негативною стороною форфейтингу є висока вартість даного методу.

Підприємство має направити свою увагу на поліпшення системи управління дебіторської заборгованості, запасів і грошових коштів. Управління окремими елементами може не надати потрібного впливу, тому систематизація та модернізація повинна проходити всіх елементів відразу, попередньо отримавши аналіз частин оборотного капіталу.

3.2. Обґрунтування моделі оптимізація структури джерел фінансування оборотного капіталу

3.2.1. Економічна постановка задачі і вхідні дані

Розбудова та реалізація економіко-математичної моделі оптимізації структур джерел фінансування оборотного капіталу підприємства проводиться в кілька етапів (рис. 3.1).

Рис. 3.1 - Блок-схема розробки економіко-математичної моделі оптимізації структури джерел фінансування оборотного капіталу підприємства

На першому етапі здійснюється аналіз об'єкту дослідження (процес управління оборотним капіталом підприємств). Цей етап включає також виокремлення найважливіших рис і властивостей об'єкта, що моделюється, і абстрагування від другорядних; здійснюється вивчення структури об'єкта і головних залежностей, що поєднують його елементи.

В постановці задачі повинна бути чітка відповідь, що в ній є невідомим, що треба шукати, яка переслідується мета, на які питання необхідно відповісти, які відносини треба передбачити. Завершується досліджуваний етап описом поставлених завдань у вигляді задачі та сформульованої мети дослідження з допомогою критерію чи критеріїв ефективності.

На другому етапі здійснюється вибір математичного методу вирішення задачі, який залежить від розвитку вчислювальної математики і класу задачі. Зараз із усіх методів математичного програмування найбільш розроблені і доступні методи лінійного програмування.

На третьому етапі відбувається формалізація існуючої економічної проблеми, яка полягає у вираженні її з допомогою математичної символіки через відповідні залежності та відношення. Як результат, на завершення етапу отримуємо математичну задачу, яка має цільову функцію та відповідну систему обмежень. Математична модель повинна чітко виражати цільову установку задачі і відповідати вибраному математичному методу, програмі вирішення задачі, допускати альтернативні вирішення. Вибір критерію оптимальності диктується економічною сутністю задачі. Він формується у вигляді функції від вхідних і вихідних змінних, від параметрів задачі, значення якої досягає максимуму або мінімуму при заданих конкретних умовах, які враховані в моделі.

Четвертий етап представляє собою статистичний збір інформації, готуються вхідні дані для оптимізації, котрі до себе включають: оборотні активи, власний капітал, рентабельність власного капіталу та вартість джерел фінансування оборотного капіталу підприємства.

На окресленому етапі на основі розробленої математичної моделі здійснюється формування числової математичної моделі об'єкта.

На шостому етапі визначають до якого класу моделей відноситься числова математична модель, здійснюється вибір відповідного методу її розв'язання та програмного забезпечення. Враховуючи вид числової економіко-математичної моделі, приймаються відповідні рішення стосовно подальших дій. Здійснюється розробка алгоритму для числового розв'язування задачі, складається програма на ЕОМ і безпосередньо проводяться розрахунки.

На завершальному етапі отримані результати вирішення задачі аналізують і, якщо треба, в економіко-математичну модель вносять необхідні корективи і задачу вирішують знову. Змінюючи умови задачі і критерій оптимальності, можна розрахувати декілька варіантів рішень. Завершальним кроком процедури розв'язання економіко-математичної моделі є оцінка точності одержаних розрахунків та встановлення оптимальних значень джерел фінансування оборотного капіталу підприємства.

Тож, виходячи з вищенаведеного алгоритму, з метою удосконалення виробничої програми побудуємо економіко-математичну модель оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу підприємства.

Джерелами формування оборотного капіталу можуть бути короткострокові та довгострокові кредити і власні залучені кошти. Сформулюємо задачу визначення оптимальної структури джерел формування оборотного капіталу підприємства, що забезпечують мінімальну вартість його користування. Введемо наступні позначення: I – множина джерел фінансування оборотного капіталу за рахунок короткострокового кредитування; i – індекс джерела формування оборотного капіталу за рахунок короткострокового кредитування, $i \in I$; L - множина джерел фінансування оборотного капіталу за рахунок довгострокового кредитування; l - індекс джерела формування оборотного капіталу за рахунок довгострокового кредитування, $l \in L$; T_i – термін i -го кредиту в роках; P_l – термін l -го кредиту в

роках; T^z – термін користування власним капіталом; k – середній темп зростання оборотного капіталу; CA – сума оборотного капіталу в поточному звітному періоді; r_i – відсоткова ставка користування i -тим джерелом формування оборотного капіталу; p_l – відсоткова ставка користування l -тим джерелом оборотного капіталу; rz – рентабельність власного капіталу; v_s – середньозважена відсоткова ставка за кредитами; p^s – середньозважена відсоткова ставка за довгостроковими кредитами; LD – довгострокові зобов'язання; CD – поточні зобов'язання; OC – власний капітал; GPA – валова рентабельність активів; rp – ставка податку на прибуток; x_i – сума оборотного капіталу, профінансованого за рахунок i -го виду короткострокового кредиту; y_l – сума оборотного капіталу, профінансованого за рахунок l -го виду довгострокового кредиту; z – сума власних коштів, інвестованих в оборотний капітал.

Оцінка вартості власного капіталу здійснюється за концепцією альтернативної вартості та розраховується як рентабельність власного капіталу. Тому в розрахунках за ставку користування власним капіталом приймається значення його рентабельності (rz).

Основним критерієм ефективності політики фінансування оборотного капіталу є мінімізація вартості сукупних джерел фінансування, тобто цільова функція – середньозважена вартість оборотного капіталу.

Основним критерієм ефективності політики фінансування оборотного капіталу у даній моделі визначена мінімізація вартості сукупних джерел фінансування оборотного капіталу.

З метою запобігання ризику втрати ліквідності встановимо обмеження на коефіцієнт покриття (більше 1), який виступає основним критерієм достатності оборотних активів для задоволення поточних зобов'язань.

Для забезпечення зростання рентабельності власного капіталу при зміні частки позикового капіталу встановимо обмеження для значення ефекту фінансового важеля, яке має перевищувати значення попереднього періоду.

Економіко-математична модель оптимізації структури джерел формування оборотного капіталу підприємства набуде вигляду:

$$Z = \sum_{i \in I} x_i (1 + r_i T_i) + \sum_{l \in L} y_l (1 + p_l P_l) + z(1 + rzT^z) \rightarrow \min, \quad (3.2)$$

$$\sum_{i \in I} x_i + \sum_{l \in L} y_l + z \geq CA \cdot k, \quad (3.3)$$

$$\frac{\sum_{i \in I} x_i + \sum_{l \in L} y_l + z}{CD + \sum_{i \in I} x_i} \geq 1, \quad (3.4)$$

$$\frac{(1 - r_p)(GPA - v_s)(\sum_{i \in I} x_i + \sum_{l \in L} y_l + LD + CD)}{z + OC} \geq 1, \quad (3.5)$$

$$x_i \geq 0, \quad i \in I, \quad (3.6)$$

$$y_l \geq 0, \quad l \in L, \quad (3.7)$$

$$z \geq 0. \quad (3.8)$$

Для складання обмежень задачі скористаємося такими міркуваннями.

Обмеження (3.3) показує, що сума оборотного капіталу повинна бути не меншою суми в поточному звітному періоді помноженої на середній темп зростання оборотного капіталу. Середній темп зростання можна отримати, проаналізувавши структуру балансу за попередні періоди діяльності підприємства. Для цього потрібно провести горизонтальний аналіз балансу за останні 3 періоди і отримати середнє значення цього показника.

Обмеження (3.4) показує, що коефіцієнт покриття (коефіцієнт платоспроможності) повинен бути більший за 1, що забезпечить ефективну діяльність підприємства.

Обмеження (3.5) відображає ефект фінансового важеля, що показує, на скільки процентів збільшується рентабельність власного капіталу в результаті залучення позичених коштів в оборот підприємства. Дане обмеження задає умову, що в наступному періоді рентабельність повинна бути не меншою, ніж в поточному періоді.

У результаті розв'язання даної задачі отримаємо структуру джерел формування оборотного капіталу, яка забезпечить мінімальну вартість користування капіталом.

Далі визначаємо вхідні параметри моделі оптимізації структури джерел фінансування оборотного капіталу підприємства. Вхідними параметрами моделі є обсяги оборотних активів, власного капіталу, довгострокових зобов'язань, поточних зобов'язань, валова рентабельність активів, тривалість операційного циклу, темп зростання виручки від реалізації продукції, рентабельність власного капіталу.

В табл. 3.1 представлено вхідні параметри для оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу підприємства на основі розробленої моделі.

Таблиця 3.1 - Вхідні параметри для побудови моделі оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу підприємства

Показник	Позначення
Сума оборотного капіталу, тис.грн	CA
Власний капітал, тис.грн.	OC
Вартість власного капіталу,%	r_z
Довгострокові зобов'язання, тис.грн.	LD
Середньозважена відсоткова ставка за довгостроковими кредитами,%	p_1
Поточні зобов'язання, тис.грн.	CD
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	-
Вартість товарного кредитування,%	r_1
Поточні зобов'язання за розрахунками, тис.грн.	-
Вартість поточних зобов'язань за розрахунками,%	r_2
Короткострокові кредити банків, тис.грн.	-
Вартість короткострокового кредитування, %	r_3
Валова рентабельність активів,%	GPA
Середній темп зростання оборотного капіталу	k
Податковий коректор	$(1 - r_p)$

3.2.2. Математична постановка задачі. Розробка економіко-математичної моделі оптимізація структури джерел фінансування оборотного капіталу

Задача оптимального обсягу джерел фінансування формулюється як: мінімізація вартості кожного із джерел фінансування оборотного капіталу підприємства з урахуванням усіх вартісних і часових обмежень.

Цільовою функцією для задачі отримання мінімальної вартості джерел фінансування є загальна мінімальна вартість фінансування оборотного капіталу підприємства.

Оскільки цільова функція мінімізація вартості сукупних джерел фінансування оборотного капіталу, що підлягає оптимізації лінійна, то задача оптимізації вирішується методом лінійного програмування і називається задачею лінійного програмування.

Характерні риси задач лінійного програмування наступні:

1) показник оптимальності $f(X)$ являє собою лінійну функцію від елементів рішення $X = (x_1, x_2, \dots, x_n)$;

2) обмежувальні умови, що накладаються на можливі рішення, мають вигляд лінійних рівностей або нерівностей.

Загальну лінійну математичну модель формалізації виробничої програми, так звану загальну задачу лінійного програмування, можна подати у вигляді [63, 64]: знайти мінімум функції

$$Z = x_1 r_1 + x_2 r_2 + u p_1 + z \cdot r_z \rightarrow \min, \quad (3.9)$$

Обмеження економіко-математичної моделі:

$$\left\{ \begin{array}{l} x_1 + x_2 + y + z \geq CA \cdot k, \\ \frac{x_1 + x_2 + y + z}{CD + x_1 + x_2} \geq 1, \\ \frac{(1 - r_p) \cdot (GPA - v_z)(x_1 + x_2 + y + LD + CD)}{z + OC} \geq 1, \\ x_i \geq 0, i \in I, \\ y_l \geq 0, l \in L, \\ z \geq 0. \end{array} \right. \quad (3.10)$$

Необхідно знайти такі значення керованих змінних, щоб цільова функція при цих значеннях набувала екстремального (мінімального) значення за виконання певної множини умов.

Основними допущеннями, прийнятими при побудові лінійних моделей, є [63]: пропорційність, аддитивність і невід'ємність.

Пропорційність означає, що витрати ресурсів на якийсь вид виробничої діяльності, а також внесок цього виду виробничої діяльності в цільову функцію прямо пропорційні його рівню. З іншого боку, аддитивність вказує на те, що загальний обсяг ресурсів, споживаних у системі всіма видами виробничої діяльності, дорівнює сумі витрат ресурсів на окремі види виробничої діяльності. Допущення про пропорційність і аддитивність забезпечують сувору лінійність відповідних функцій. Невід'ємність означає, що жодному з видів виробничої діяльності не може бути приписаний негативний рівень.

Всі припустимі рішення утворюють область визначення задачі лінійного програмування, або, інакше, область припустимих рішень. Припустиме рішення, що максимізує цільову функцію Z , називається оптимальним рішенням (оптимальним планом) задачі. Якщо через $X^* = (x^*1, x^*2, \dots, x^*n)$ позначити оптимальне рішення задачі лінійного програмування, а через $X = (x1, x2, \dots, xn)$ – будь-яке припустиме рішення, то справедливі такі співвідношення: $f(X^*) \geq f(X)$ – для задачі на $\min$.

Висновки по розділу 3

1. Складність сучасної системи управління оборотним капіталом підприємств вимагає постійної уваги керівників підприємства і викликає з їхнього боку необхідність застосування формальних методів, і в першу чергу, апарата економіко-математичного моделювання для рішення проблем планування фінансово-господарської діяльності з урахуванням процесів управління оборотним капіталом підприємства.

2. Так як метою управління оборотним капіталом підприємства є мінімізація вартості джерел фінансування оборотного капіталу підприємства в поточному і перспективному періодах при заданих обмеженнях, в магістерській дипломній роботі пропонується застосувати оптимізаційну модель оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу підприємства, що забезпечить зростання рентабельності власного капіталу за рахунок збільшення ефекту фінансового важеля.

3. Вхідними даними моделі виступають обсяги оборотних активів, власного капіталу, довгострокових зобов'язань, поточних зобов'язань, валова рентабельність активів, темп зростання обігового капіталу, рентабельність власного капіталу за 2021 рік.

РОЗДІЛ 4

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ УДОСКОНАЛЕНИХ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ

ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

4.1. Реалізація економіко-математичної моделі оптимізація структури джерел фінансування оборотного капіталу

З метою удосконалення процесу управління оборотним капіталом ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» побудуємо та розв'яжемо описану в п. 3.2 модель оптимізації структури джерел фінансування оборотного капіталу.

В якості об'єктів управління розглядаються 4 джерела фінансування оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М». Для реалізації моделі використаємо дані фінансової звітності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» за 2021 рік.

Вихідні дані для формування моделі представлені в табл. 4.1.

Таблиця 4.1 - Вихідні дані для формування моделі оптимізації оптимізація структури джерел фінансування оборотного капіталу

Показник	Позначення	Значення
Сума оборотного капіталу, тис.грн	CA	24303,9
Власний капітал, тис.грн.	OC	8602,1
Вартість власного капіталу,%	r_z	4,18
Поточні зобов'язання, тис.грн.	CD	15814,9
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	-	12375,1
Вартість товарного кредитування,%	r_1	12,9
Поточні зобов'язання за розрахунками, тис.грн.	-	2745,9
Вартість поточних зобов'язань за розрахунками,%	r_2	9,6
Короткострокові кредити банків, тис.грн.	-	693,9
Вартість короткострокового кредитування	r_3	17,45
Валова рентабельність активів,%	GPA	4,15
Середній темп зростання оборотного капіталу	k	1,27
Податковий коректор	$(1 - r_p)$	0,82

Цільова функція або критерій ефективності задачі має вигляд:

$$Z_k = 0,129x_1 + 0,096x_2 + 0,1745x_3 + 0,0415z \rightarrow \min$$

При цьому накладені наступні обмеження:

1. Сума оборотного капіталу повинна бути не меншою суми в поточному звітному періоді помноженої на середній темп зростання оборотного капіталу:

$$x_1 + x_2 + x_3 + z \gg 24303,9 \cdot 1,27$$

2. Коефіцієнт покриття (коефіцієнт платоспроможності) повинен бути більший за 1, що забезпечить ефективну діяльність підприємства.

$$\frac{x_1 + x_2 + x_3 + z}{x_1 + x_2 + x_3} \gg 1,$$

3. Обмеження відображає ефект фінансового важеля, що показує, на скільки процентів збільшується рентабельність власного капіталу в результаті залучення позичених коштів в оборот підприємства. Дане обмеження задає умову, що в наступному періоді рентабельність повинна бути не меншою, ніж в поточному періоді.

$$\frac{(0,82)(0,0415 - 0,1745)(x_1 + x_2 + x_3)}{z} \gg 1,$$

4. Повинна виконуватися умова невід'ємності:

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0, x_3 \geq 0, z \geq 0.$$

У рамках практичної реалізації запропонованої моделі шляхом застосування інструменту «Пошук рішення» MS Excel було досягнуто оптимальної структури джерел формування оборотного капіталу, яка забезпечить мінімальну вартість користування капіталом, а саме 2264,43 грн.

Для наведених даних оптимальними будуть наступні обсяги джерел фінансування оборотного капіталу (табл. 4.2).

Таблиця 4.2 - Результат розв'язання задачі оптимізації структури джерел формування оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

Показника	Значення показників	
	фактичне	розрахункове
Цільова функція (Z), тис.грн.	2338,05	2264,43
Коефіцієнт покриття ≥ 1	1,54	2,68
Ефект фінансового важеля	-20,05	-6,46
x_1 – кредиторська заборгованість за товари, тис.грн.	12375,2	8452,2
x_2 – поточні зобов'язання за розрахунками, тис.грн.	2745,9	2349,9
x_3 – Короткострокові кредити банків, тис.грн.	693,9	664,4
Z - власний капітал, тис.грн.	8602,1	19339,4

Середньозважена вартість оборотного капіталу після реалізації економіко-математичної моделі складе:

$$Z_{opt} = 0,129 \cdot 8552,2 + 0,096 \cdot 2349,9 + 0,1745 \cdot 664,4 + 0,0415 \cdot 19339,4 = 2264,43 \text{ тис.грн.}$$

$$Z_{\phi} = 0,129 \cdot 12375,2 + 0,096 \cdot 2745,9 + 0,1745 \cdot 693,9 + 0,0415 \cdot 8602,1 = 2338,06 \text{ тис.грн.}$$

Застосування моделі дозволить підприємству знизити витрати по залученню й обслуговуванню використовуваних джерел фінансування оборотного капіталу на 73,63 тис.грн. (2338,06-2264,43).

Згідно отриманих результатів ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» необхідно збільшити власний капітал на 10737,3 тис.грн., кредиторську заборгованість за

товари знизити на 3923,0 тис.грн., поточні зобов'язання за розрахунками на 396,0 тис.грн., короткострокові кредити банків на 29,5 тис.грн.

Збільшення власного капіталу в грошовій формі можливо за рахунок зменшення розміру дебіторської заборгованості за товари, дебіторської заборгованості з бюджетом, зменшення розміру готової продукції підприємства та оптимізації розміру виробничих запасів.

При досягненні оптимальних значень джерел фінансування оборотного капіталу рентабельність власного капіталу після реалізації економіко-математичної моделі складе:

$$ROE_{opt} = \left[\frac{3198,19}{30805,9} + \left(\frac{3198,19}{30805,9} - 0,1745 \right) \cdot \frac{11466,5}{19339,1} \right] \cdot 0,82 = 0,0508 \text{ або } 5,08\%.$$

Фактична рентабельність власного капіталу ТОВ «Сервіс експерт М» до оптимізації складала:

$$ROE_{fact} = \left[\frac{3198,9}{24417,0} + \left(\frac{3198,9}{24417,0} - 0,1745 \right) \cdot \frac{15814,9}{8602,1} \right] \cdot 0,682 = 0,0418 \text{ або } 4,18\%.$$

Застосування моделі дозволить підприємству підвищити рентабельність власного капіталу на 0,9% та підвищити загальну ліквідність підприємства на 1,14 пункту.

4.2. Управління кредитною політикою у розрізі оптимізації руху грошових коштів підприємства

Як показали результати економіко-математичного моделювання оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу, необхідно збільшити розмір власного капіталу та зменшити розмір позикового капіталу. Для зменшення короткострокових заборгованостей, які має підприємство необхідно збільшити прискорення припливу коштів позитивного грошового потоку.

Досягнути значного збільшення вхідних грошових потоків за короткий час можливо шляхом здійснення наступних дій [65, 66]:

- впровадження різних цінових знижок при реалізації товарів за умови оплати цих товарів в короткий термін (до 10 діб);

- якщо продукція має високий попит на ринку можлива реалізація цієї продукції в умовах повної або часткової передоплати;

- обґрунтування змін щодо збільшення термінів товарного кредитування покупцям при внесенні корегувань при плануванні торгової дебіторської заборгованості;

- застосування новітніх методів для повернення боргів щодо простроченої дебіторської заборгованості;

- застосування при великому розмірі дебіторської заборгованості різних форм її рефінансування, а саме форфейтингу, векселів та факторингу.

Перелічені вище заходи є інструментами політики управління дебіторською заборгованістю.

Політика управління дебіторською заборгованістю підприємства є за своїм економічним змістом його кредитною політикою стосовно покупців товарів, яка спрямована на розширення обсягу обороту та яка полягає в оптимізації загального розміру цієї заборгованості і забезпечення своєчасної її інкасації [67].

У процесі управління дебіторською заборгованістю з метою прискорення розрахунків доцільно використовувати сучасні форми її рефінансування. Під рефінансуванням розуміють переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства (грошові кошти або високоліквідні цінні папери) з метою прискорення розрахунків. До таких форм в сучасних умовах господарювання відносять: спонтанне фінансування, факторинг, облік векселів або їх продаж на фондовому ринку, форфейтинг.

Незалежно від виду операції рефінансування її використання базується на єдиних принципах:

- загальні витрати на рефінансування не повинні перевищувати очікуваний прибуток від використання вивільнених коштів у господарському обороті;

- витрати на рефінансування не повинні перевищувати вартості короткострокових кредитів для підтримки платоспроможності підприємства до інкасації дебіторської заборгованості;

- витрати на рефінансування не повинні перевищувати інфляційні витрати у випадку затримки платежів.

На кінець 2021 року ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» мало дебіторську заборгованість за товари на суму 5046,3 тис.грн. строк погашення якої перевищив 18 місяців.

Фінансування здійснюється в день надання накладної на відвантажену партію товару. Розмір дострокового платежу становить до 90% від суми поставки. Залишок коштів (від 10%) за вирахуванням комісії Фактора повертається відразу після оплати поставки покупцем.

Важливо відзначити, що при факторингу банк покриває основні ризики постачальника, що виникають при відвантаженнях з відстрочкою платежу, - ризик несплати та несвоечасної оплати поставки покупцем.

Використання факторингу дозволяє компаніям:

- Підвищити ліквідність дебіторської заборгованості;
- Ліквідувати касові розриви;
- Застрахувати ризики, пов'язані з наданням відстрочки платежу покупцям;
- Розвинути відносини з існуючими покупцями і залучити нових;
- Розширити свою частку на ринку.

При відвантаженні товару в постачальника виникає дохід. Податковий кодекс не передбачає окремого порядку податкового обліку факторингових операцій. ДПАУ акцентує, що отримана клієнтом від фактора компенсація у грошовій формі прирівнюється до отримання компенсації за відвантажені товари (роботи, послуги) за базовою операцією, а отже, розглядається як друга подія в податковому обліку

клієнта. Тобто коли клієнт відступає фактору право вимоги боргу, саме відступлення не відображається в податковому обліку клієнта. Щодо ПДВ, то у клієнта (постачальника) на дату відвантаження товару з відтермінуванням платежу покупцеві виникають податкові зобов'язання з ПДВ на загальних підставах. Тому, коли за договором факторингу клієнт відступає фактору право вимоги грошового боргу, додаткового об'єкта оподаткування ПДВ не виникає.

На підставі Кодексу, платня за фінансування (дисконт, проценти, комісія тощо), а також платня за надання додаткових послуг (якщо їх передбачено договором) у клієнта відображається у складі витрат як компенсація вартості послуг. Такі витрати відображаються за першою з подій: або на дату оплати послуг (зазвичай, плата за послуги фактора утримується із коштів, що підлягають отриманню клієнтом), або на дату фактичного отримання результатів послуг. Оплата послуг у вигляді дисконту — різниці між фактичною вартістю боргу та сумою компенсації при проведенні факторингу не включається до складу витрат продавця (клієнта), а сума, включена раніше до доходу при відвантаженні товару, не підлягає коригуванню на зазначену різницю [68].

З метою збільшення обсягу реалізації послуг пропонується для постійних покупців запровадити відстрочку платежу при виконанні послуг на 29 календарних днів, більшість покупців погодилися ортимувати послуг ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» на 2% більше. Це в свою чергу причинить надходження грошових коштів на поточний рахунок.

З метою нейтралізації даних змін пропонується укладення договору факторингового обслуговування у комерційному банку.

В договорі про ведення факторингу вказується термін надання в Банк рахунків – фактур на оплату і термін, не пізніше якого Банк зобов'язується оплатити уступки дебіторської заборгованості (установлюється з урахуванням терміну, необхідного для перевірки дійсності рахунків – фактур і факту постачання – з календарних дні). Вважаємо, що Постачальник і покупець надали всі необхідні

документи щодо відвантаження партії товару (здійсненої поставки) у той же день, тому термін фактичного фінансування Постачальника, дорівнює 26 днів (29днів – 3 дні).

Схема факторингу:

- Клієнт укладає з банком договір факторингу терміном на 3 роки.
- Клієнт повідомляє покупця про відступлення права вимоги та реквізити для оплати за контрактом.

- В рамках чинного з покупцем контракту Клієнт відвантажує продукцію покупцеві на умовах відстрочки платежу.

- Відразу після надання в Банк документів, що підтверджують поставку (накладна), Банк перераховує клієнту грошові кошти в розмірі до 90% від суми товару або послуги.

- Покупець погашає свій борг з постачання на транзитний рахунок банку.
- Банк з отриманого платежу утримує виплачене клієнтові фінансування (до 90%), а залишок платежу (від 10%) перераховує на поточний рахунок клієнта.

Базова процентна ставка по короткострокових кредитах для юридичних осіб складає 19,8% річних.

Оцінка ефективності використання договору факторингового обслуговування з відстрочкою платежу 90 календарних днів використовується в наступній послідовності:

Дані для розрахунку:

- максимальний ліміт – 90 %,
- підприємство продало банку право на стягнення дебіторської заборгованості на суму 5046,3 тис.грн.,
- ставка в гривні – 17,5%,
- комісію за обслуговування – 0,5 % ,
- винагороду за проведення факторингу – 1,5% від суми поставки,
- 19,8% - середній рівень процентної ставки на ринку грошових ресурсів.

Перейдемо до розрахунку:

6. Визначаємо середню суму дебіторської заборгованості до введення відстрочки платежу:

$$Дз = (5046,3/360) \cdot 334 = 4681,8 \text{ тис.грн.}$$

Залишки дебіторської заборгованості при реалізації послуги з відстрочкою платежу 29 календарних днів:

$$Дз = (5046,3/360) \cdot 29 = 406,51 \text{ тис.грн.}$$

Це дозволяє розрахувати можливу суму вивільнених коштів, що отримує підприємство:

$$4681,8 - 406,51 = 4275,29 \text{ тис.грн.} - \text{вивільнення коштів.}$$

7. Визначаємо комісію за обслуговування:

$$5046,3 * 0,5\% = 25,23 \text{ тис.грн.}$$

8. Визначаємо винагороду за проведення факторингу:

$$5046,3 * 0,9 * 1,5\% = 68,12 \text{ тис.грн.}$$

9. Визначаємо загальні витрати на рефінансування:

$$25,23 + 68,12 = 93,35 \text{ тис.грн.}$$

10. Визначаємо ціну рефінансування:

$$93,35 / (5046,3 * 0,9) * 100 = 2,05\%$$

Факторингові витрати менші, ніж сплата відсотків за кредит для компенсації дебіторської заборгованості у випадку невикористання факторингу.

Застосування договору факторингового обслуговування з відстрочкою платежу 29 календарних днів дозволить зменшити дебіторську заборгованість за товари на 5046,3 тис.грн, отримати ліквідні активи (грошові кошти) в сумі 4952,95 тис.грн, при відносно невеликих витратах на рефінансування у сумі 93,35 тис.грн.

Пропонуючи покупцям нижчу ціну на послугу, підприємство збільшує обсяг продажів на підприємстві, проте також зменшує і дохід у розрахунку на одиницю проданого товару.

Найпопулярнішими на всіх видах підприємств є різні засоби цінового стимулювання.

Пропонується надати новорічні знижки на такі товари, як сувенірні чашки, тарілки, блокноти та інші товари з нанесеним принтом серії «Українська символіка» в розмірі 20% у період з 10.12.20 по 15.01.21. Вартість, за якою відпускається акційна продукція зі складу 366,0,0 тис.грн. (у т.ч. ПДВ – 61 тис.грн.), розмір торговельної націнки – 60%. Продажна вартість товару - 488 тис.грн. (у т.ч. ПДВ – 81,33 тис.грн.) (табл. 4.3).

Таблиця 4.3 - Журнал реєстрації господарських операцій з продажу товару зі знижкою в межах торговельної націнки

№ з\п	Первинний документ	Зміст операції	Сума, грн.	Бухгалтерський облік	
				Дт	Кт
1	Накладна внутрішнє переміщення	Передано товар зі складу в торгову точку	305 000	282	281
2	Бухгалтерська довідка	Нараховано торговельну націнку	183 000	282	285
3	Z-звіт РРО	Відображено дохід від реалізації товару з урахуванням знижки 20%	390 400	301	702
4	Податкова накладна	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	65 066,66	702	641
5	Бухгалтерська довідка	Списано суму торговельної націнки (методом «сторно»)	183 000	282	285
6	Бухгалтерська довідка	Списано собівартість реалізованого товару	305 000	902	282
7	Бухгалтерська довідка	Списано на фінансовий результат:			
		- дохід від реалізації товарів	325 333,34	702	791
		- собівартість реалізованих товарів	305 000	791	902

Дана акція дозволить підприємству зменшити залишки товарів на складі на суму 305,0 тис.грн. та отримати 20,33 тис.грн. валового прибутку (325,33 – 305,0).

Для оптимального розміру кредиторської заборгованості за результатами моделюванні підприємству необхідно зменшити розмір кредиторської заборгованості за продукцію на 3923 тис.грн.

У процесі здійснення господарської діяльності нерідко виникають ситуації, коли необхідно терміново розрахуватися з постачальниками або підрядчиками, а коштів не вистачає. У такому випадку за погодженням з контрагентами проблему можна вирішити шляхом застосування негрошових форм розрахунків. Негрошові форми розрахунку - це різні способи погашення взаємних фінансових зобов'язань без використання коштів. До таких форм розрахунків, зокрема, належать бартерні операції, розрахунки вексями, зарахування зустрічних вимог тощо.

Одним із варіантів негрошових розрахунків є вексельна форма розрахунків.

Вексель - цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векся (векселедержателю).

Вексельна форма розрахунків та їх умови обов'язково мають оформлюватися відповідними договорами або передбачатися ними. Відсутність такої умови у договорі (поставки товарів, виконання робіт, надання послуг тощо) створює підстави для визнання такого договору неукладеним (ст. 207 Цивільного кодексу) або недійсним.

Векселі можуть бути прості або переказні та існують виключно у документарній формі, крім фінансових векселів, що випускаються у бездокументарній формі у визначеному законодавством порядку.

Згідно з правилами, встановленими Законом про обіг векселів, видавати переказні і прості векселі можна лише для оформлення грошового боргу за фактично поставлені товари, виконані роботи, надані послуги.

За видачу векся без наявності грошового боргу за фактично поставлені товари, виконані роботи, надані послуги або без визначення у відповідному договорі умови проведення розрахунків із застосуванням векселів чи із

зазначенням суми платежу за векселем, що є більшою від суми зобов'язань трасата перед трасантом або векседавця (за переказним векселем трасанта) перед особою, якій чи за наказом якої має бути здійснено платіж, на юридичну особу - векседавця (за переказним векселем трасанта) накладається штраф у розмірі від 400 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 131 Закону про обіг векселів).

На підприємстві видача векселя супроводжується обов'язковим внесенням запису до реєстру виданих векселів, акта приймання-передачі векселів.

Платіж за векселем на території України здійснюється виключно у безготівковій формі (ст. 6 Закону про облік векселів).

Для цілей податкового обліку операції з цінними паперами, у тому числі з векселями, належать до операцій особливого виду. Особливість цих операцій полягає в тому, що платник податків при здійсненні операцій з цінними паперами замість обліку звичайних доходів і витрат веде окремий податковий облік фінансових результатів за цінними паперами. Такий облік ведеться за окремими видами цінних паперів (у тому числі за векселями) наростаючим підсумком протягом звітного року.

У податковому обліку номінальна вартість взятих на облік, але не оплачених (не погашених) цінних паперів, які засвідчують відносини позики, а також платіжних документів, емітованих (виданих) боржником на користь (на ім'я) платника податку як забезпечення або підтвердження заборгованості, не змінює податкових зобов'язань, тобто не включається до складу доходів.

У разі видачі (передачі) векселя відповідно до договору у платника податку - покупця припиняються зобов'язання щодо оплати товарів за договором поставки та виникають зобов'язання щодо сплати зобов'язань за векселем. Тобто векселі, отримані, але не оплачені платником податку, або видані, але не оплачені, не змінюють сум податкових зобов'язань з податку на прибуток.

У векселі може бути зазначений один із таких строків платежу:

– при пред'явленні – у цьому випадку вексель пред'являється до оплати протягом одного року з дати його складання і підлягає оплаті в день пред'явлення. При цьому векседавець може скоротити або збільшити строк пред'явлення векселя або вказати, що вексель не може бути пред'явлений до платежу раніше визначеної дати, наприклад: «По пред'явленню, але не раніше 30 листопада 2022 року»;

– у визначений строк від пред'явлення – у цьому випадку день пред'явлення векселя до оплати фіксується спеціальною відміткою, яку робить векседавець;

– у визначений строк від дати складання векселя – наводиться конкретна кількість днів, наприклад: «Через 50 днів після складання»;

– на визначену дату – указується конкретний строк платежу, наприклад: «31 грудня 2022 року».

Підставою для здійснення платежу за векселем є факт його пред'явлення для оплати. При цьому сам вексель переходить до векседавця. Зобов'язання за векселем мають безперечний характер. Векседавець не може змінити умови виплати або ухилитися від неї.

Якщо векседавцю було пред'явлено до оплати вексель відповідно до терміну його погашення, а векседавець не заплатив за нього, то держатель векселя має право вчинити вексельний протест, тобто звернутися до нотаріальної контори за місцем перебування платника, після чого може бути розпочато судове провадження.

Держатель векселя не має права вимагати погашення векселя раніше терміну його погашення.

Кредиторська заборгованість за товари у сумі 12375,1 тис.грн. на кінець 2021 року, включає заборгованість перед ТОВ «ГСБМ» 1420 тис.грн., ТОВ «Вектра» 1276 тис.грн, ТОВ «Домінанта Прінт» 667,0 тис.грн. та РППП «ОФСЕТ ПК» 537,0 тис.грн.

Для оформлення векселя підприємству слід придбати вексельні бланки в комерційних банках. При купівлі вексельного бланка крім його вартості сплачується також і держмити в розмірі 10 % НМДГ, що становить 1,70 грн. (п. 2 Указу Президента від 02.11.93 р. № 504/93). У бланку необхідно заповнити всі обов'язкові реквізити.

Пропонується для оплати за отриману продукцію здійснити емісію чотирьох простих короткострокових векселів зі строком платежу через 10 місяців.

Підприємству ТОВ «ГСБМ» видати простий вексель на суму 1704 тис.грн. (у тому числі ПДВ - 284 тис.грн.).

Підприємству ТОВ «Вектра» видати простий вексель на суму 1531 тис.грн. (у тому числі ПДВ – 255,2 тис.грн.).

Підприємству ТОВ «Домінанта Прінт» видати простий вексель на суму 800,4 тис.грн. (у тому числі ПДВ – 133,4 тис.грн.).

Підприємству РППП «ОФСЕТ ПК» видати простий вексель на суму 644,4 тис.грн. (у тому числі ПДВ – 107,4 тис.грн.).

Операція з одержання товару при оплаті векселем відображається в обліку наступним чином (табл. 4.4).

Таблиця 4.4 - Облік векселів на ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

№ п/п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
			Дт	Кт	Сума, грн.
1	Видано кошти під звіт для придбання бланків векселя співробітнику підприємства (4 шт.)	Видатковий касовий ордер типової форми № КО-1	372	301	54,8 (13,7 x 4)
2	Оприбутковано бланк простого векселя	Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт, накладна	209	372	40,0 (10,0 x 4)
3	Відображено вартість бланка на позабалансовому рахунку		08	-	48,0 (12,0 x 4)

№ п/п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
			Дт	Кт	Сума, грн.
4	Сплачено держмитом		949	372	6,80 (1,70 x 4)
5	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	372	8,0 (2,0 x 4)
6	Отримано товари від ТОВ «ГСБМ»	Накладна	281	631	1420
7	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	631	284
8	Видано простий короткостроковий вексель підприємству ТОВ «ГСБМ» у рахунок оплати за товар	Вексель, акт приймання-передачі векселя	631	621	1704
9	Списано на витрати вартість бланків векселів	Бухгалтерська довідка	949	209	40,0
			-	08	48,0
10	Отримано товари від ТОВ «Вектра»	Накладна	281	631	1276,0
11	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	631	255,2
12	Видано простий короткостроковий вексель підприємству ТОВ «Вектра» у рахунок оплати за товар	Вексель, акт приймання-передачі векселя	631	621	1531,2
13	Отримано товари від ТОВ «Домінанта Прінт»	Накладна	281	631	667,0
14	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	631	133,4
15	Видано простий короткостроковий вексель підприємству ТОВ «Домінанта	Вексель, акт приймання-передачі векселя	631	621	800,4

№ п/п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерській облік		
			Дт	Кт	Сума, грн.
	Прінт» у рахунок оплати за товар				
17	Отримано товари від РППП «ОФСЕТ ПК»	Накладна	281	631	537,0
18	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	631	107,4
19	Видано простий короткостроковий вексель підприємству РППП «ОФСЕТ ПК» у рахунок оплати за товар	Вексель, акт приймання-передачі векселя	631	621	644,4

Управління кредиторською заборгованістю шляхом використання вексельної форми розрахунків дозволило знизити поточну кредиторську заборгованість за товари ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» на 3900 тис.грн.

4.3. Розрахунок прогнозних фінансових показників діяльності ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» після реалізації запропонованих методичних підходів

Розрахуємо зміни, що відбудуться в балансі підприємства ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» після впровадження заходів щодо удосконалення управління капіталом підприємства.

В балансі підприємства відбудуться такі зміни:

в II розділі активу:

рядок 1103 «Готова продукція» зменшиться на 305 тис.грн. за рахунок

ведення знижки (Запаси, ряд.1100);

рядок 1125 «Дебіторська заборгованість за продукцію» зменшиться на 5046,3 тис. грн. за рахунок рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою факторингового обслуговування;

рядок 1165 «Гроші та їх еквіваленти» збільшиться за рахунок отримання грошових коштів від продажу готової продукції і складе 5959,2 тис.грн.

- в I розділі пасиву: рядок 1420 «Нерозподілений прибуток» збільшиться за рахунок збільшення чистого доходу в прогнозному періоді і складе 9725,5 тис.грн.

- в II розділі пасиву:

Рядок 1600 «Короткострокові кредити банків» зменшиться на 29,5 тис.грн.

Рядок 1605 «Векселі видані» збільшиться на 3900 тис.грн.

Рядок 1615 «Кредиторська заборгованість за товари» зменшиться на 5925,8 тис.грн.;

Рядок 1630 «Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці» зменшиться на 100,0 тис.грн.

Рядок 1690 «Інші поточні зобов'язання» зменшаться на 296,0 тис.грн.

Скорочений прогнозований баланс ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» матиме наступний вигляд (табл. 4.5).

Таблиця 4.5 - Прогнозний баланс підприємства ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

Актив	Код рядка	2021 рік	прогнозний період
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	10,1	10,1
Основні засоби	1010	103,1	103,1
Усього за розділом I	1095	113,1	113,1
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	9970,4	9665,4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	12052,6	7006,3

Продовження табл. 4.5

Актив	Код рядка	2021 рік	прогнозний період
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	1135	57,5	57,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	130,3	130,3
Гроші та їх еквіваленти	1165	607,9	5959,2
Інші оборотні активи	1190	1485,3	1485,3
Усього за розділом II	1195	24303,9	24303,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	24417,0	24417,0

Пасив	Код рядка	2021	прогнозний період
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	614,2	614,2
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	713,7	713,7
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7274,2	9725,5
Усього за розділом I	1495	8601,1	11053,4
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	693,9	664,4
Векселі видані	1605	0	3900,0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
за товари, роботи, послуги	1615	12375,1	6449,3
за розрахунками з бюджетом	1620	168,7	168,7
за розрахунками зі страхування	1625	93,2	93,2
за розрахунками з оплати праці	1630	149,4	49,4
за одержаними авансами	1635		
Поточні забезпечення	1660		
Інші поточні зобов'язання	1690	2334,6	2038,6
Усього за розділом III	1695	15814,9	13363,6
Баланс	1900	24417,0	24417,0

Проведення запропонованих заходів має вплив не лише на фінансові результати діяльності підприємства, але і на показники рентабельності та ліквідності (табл. 4.6).

Таблиця 4.6 - Прогнозовані показники фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності підприємства

Показник	2021	Прогнозне значення
1. Коефіцієнти фінансової стійкості		
1.1 Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,35	0,45
1.2 Фінансового ризику	0,65	0,55
1.3 Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,98	0,99
2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (КДЗ)		
3. Період погашення дебіторської заборгованості (tДЗ), дні	334	196
4. Загальний коефіцієнт ліквідності		
5. Коефіцієнт забезпечення власним оборотним капіталом	0,35	0,45
6. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	0,51	0,65
7. Тривалість обороту оборотного капіталу, дні	706	553
8. Коефіцієнти оцінки рентабельності капіталу, %		
8.1 Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	4,18	30,15
8.2 Коефіцієнт рентабельності активів	1,55	12,91
8.3 Рентабельність оборотних активів	1,56	12,98

За даними табл. 4.6 можна зробити висновок, що в прогнозному періоді відбулися позитивні зміни у складі показників, якими характеризується ефективність управління оборотним капіталом. Відбулося зменшення фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Зменшення розміру поточної кредиторської заборгованості призвело до підвищення коефіцієнту загальної ліквідності підприємства.

Всі прогностні значення коефіцієнтів рентабельності покращились. Рентабельність власного капіталу, рентабельність оборотних активів збільшилась, а отже можна говорити про підвищення ефективності використання оборотного капіталу ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».

Висновки по розділу 4

Результати розрахунку ефективності реалізації удосконалених методів щодо управління оборотним капіталом, дані прогностного балансу дозволили зробити такі висновки.

1. Реалізація економіко-математичної моделі оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу дозволила визначити оптимальні пропорції власних та позикових джерел фінансування, а саме: власних - 62,8%, короткострокових позикових – 2,15%, короткострокових позик за продукцію – 27,43%, інші короткострокові позики – 7,62%. Застосування моделі дозволить підприємству підвищити рентабельність власного капіталу на 0,9%

2. Застосування моделі дозволить підприємству знизити витрати по залученню й обслуговуванню використовуваних джерел фінансування оборотного капіталу на 73,63 тис.грн. (2338,06-2264,43).

3. Прогностні показники балансу свідчать про те, що операція рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою факторингу виявилася ефективною: коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в прогностному періоді зростає до 1,84, тобто дебіторська заборгованість погашається частіше, заморожування коштів у дебіторській заборгованості сповільнилось, що, в свою чергу, призвело до прискорення оборотності капіталу. Період оборотності дебіторської заборгованості зменшився (з 334 до 196 днів), що позитивно відображається на роботі підприємства.

4. Визначивши основні інструменти управління дебіторською заборгованістю було запропоновано внести зміни в кредитну політику ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М», а саме внесення змін в умови оплати (вартість, термін, розмір) дебіторам, та рефінансування дебіторської заборгованості використовуючи сучасну форму її рефінансування – факторингове обслуговування в банку.

5. При управлінні кредиторською заборгованістю за товари запропоновано використовувати негрошові форми розрахунків. Використання вексельної форма розрахунків з постачальниками дало змогу зменшити кредиторську заборгованість за товари на 3900,0 тис.грн.

6. Спостерігається тенденція зростання коефіцієнту загальної ліквідності, рентабельності власного капіталу, рентабельності оборотних активів, які є основними показниками ефективності управління оборотним капіталом підприємства.

7. Враховуючи покращення ситуації зі структурою капіталу та зростанням прибутку підприємства можна стверджувати про доцільність запропонованих та реалізованих у магістерській роботі методичних підходів.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі виконане теоретичне узагальнення та запропоноване нове вирішення наукового завдання, щодо удосконалення методичних підходів до управління оборотним капіталом підприємства.

Магістерське дослідження дозволило зробити ряд висновків теоретично-методологічного і науково-практичного характеру, зокрема:

1. Проведений аналіз наукової літератури щодо визначення поняття оборотний капітал підприємства дав змогу надати більш обґрунтоване визначення цього терміну, а саме оборотний капітал це мінімальна вартість, авансована на визначений термін у засоби, які забезпечують безперервний процес господарської діяльності, переходять із однієї функціональної форми в іншу і можуть бути перетворені в грошові кошти та їх використання з метою забезпечення прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

2. Удосконалення управління оборотним капіталом здійснюється наступним виконанням дій: досягнення оптимального обсягу і структури оборотного капіталу; збільшення оборотності оборотного капіталу; використання методів фінансового аналізу для визначення стану та ефективності використання оборотного капіталу; зменшення боргових зобов'язань.

3. Упродовж 2019-2021 рр. підприємство змінило стратегію формування та поповнення оборотного капіталу, підприємство почало використовувати позикові джерела, а саме короткострокові кредити банку.

5. Аналіз показників, що характеризують динаміку структури капіталу, засвідчив наявність незбалансованості оборотного і основного капіталу підприємства. Питома вага оборотного капіталу значно вища.

6. В 2021 році на ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» відбулося покращення використання оборотного капіталу, відбулося прискорення оборотності оборотних активів та зменшення тривалості одного обороту. Коефіцієнт оборотності

оборотного капіталу перебуває на низькому рівні.

6. Запропоновано застосувати оптимізаційну модель оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу підприємства, що забезпечить зростання рентабельності власного капіталу за рахунок збільшення ефекту фінансового важеля. Вхідними даними моделі виступають обсяги оборотних активів, власного капіталу, довгострокових зобов'язань, поточних зобов'язань, валова рентабельність активів, темп зростання обігового капіталу, рентабельність власного капіталу за 2021 рік.

7. Реалізація моделі оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу дозволила визначити оптимальні пропорції власних та позикових джерел фінансування, а саме: власних - 62,8%, короткострокових позикових – 2,15%, короткострокових позик за продукцію – 27,43%, інші короткострокові позики – 7,62%. Застосування моделі дозволить підприємству підвищити рентабельність власного капіталу на 0,9%. Запропоновані заходи щодо оптимізації розміру дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства дозволили наблизити структуру балансу до оптимальної.

8. Складена прогнозна фінансова звітність ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М» та розраховані на її основі фінансові показники після реалізації запропонованих методичних підходів щодо оптимізації структури оборотного капіталу підприємств кондитерської галузі свідчить про підвищення рівня управління оборотним капіталом ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».

9. Основні індикатори фінансової стійкості підприємства в прогнозному періоді покращились, а саме відбулося зростання коефіцієнту загальної ліквідності, коефіцієнту автономії, коефіцієнту маневреності власного капіталу.

10. У цілому результати, отримані в процесі магістерського дослідження, дозволяють науково обґрунтувати ефективне управління оборотним капіталом підприємства на основі вибору ефективної структури джерел фінансування оборотного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соломіна Н.Ю. Розкриття сутності оборотного капіталу підприємства як комплексної фінансово-економічної категорії / Н.Ю. Соломіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – Вип. 36. – С. 81-85.
2. Арутюнов Ю. А. Финансовый менеджмент : учеб. пособие. / Ю.А. Арутюнов; 2-е изд., стер. – М. : КНОРУС, 2007. – 312 с.
3. Ермасова Н. Б. Финансовый менеджмент : конспект лекций /Н.Б. Ермасова. – М : Юрайт-Издат, 2007. – 192 с.
4. Пещанская И. В. Финансовый менеджмент: краткосрочная финансовая политика : учеб. пособие для вузов / И.В. Пещанская. – М. : Экзамен, 2006. – 254 с.
5. Роштейн Л. А. Оборотные средства в промышленности / Л.А. Роштейн. – М. : ФиС, 1996. – 93 с.
6. Смагин В. Н. Финансовый менеджмент. Краткий курс : учеб. пособие. / В.Н. Смагин. – М. : КНОРУС, 2007. –144 с.
7. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов : учеб. для вузов / Р. Брейли, С. Майерс. – М. : Олимп-Бизнес, 2017. – 587 с.
8. Ван Хорн Дж. К. Основы финансового менеджмента : пер. с англ. / Дж. К. Ван Хорн, Дж. М. Вахович. – 12-е изд. – М. : Вильямс, 2006. – 1232, [7] с.
9. Володькіна М. В. Економіка промислового підприємства : навч. посіб. / М. В. Володькіна. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 196 с.
10. Ли Ченг Ф. Финансы корпораций: теория, методы и практика : учеб. для вузов : пер. с англ. / Ченг Ф. Ли, Джозеф И. Финнерти. – М. : ИНФРА-М, 2000. – XVIII, 686 с.
11. Боди З. Финансы : пер. с англ. / Зви Боди, Роберт К. Мертон. – М. : Вильямс, 2007. – 584 с.
12. Зелгавилс И. В. Финансы предприятий : учеб. пособие / И. В. Зелгавилс. – М.: ООО «ВИТ + РЭМ», 2002. – 352 с.

13. Парфаняк П. А. Финансы предприятий отраслей народного хозяйства : учеб. пособие. / П.А. Парфаняк. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 199 с.

14. Усатов И. А. Хозяйственный расчет и контроль рублем в промышленности / И.А. Усатов. – М. : Финансы, 1999. – 232 с.

15. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. [для самот. вивчення дисципліни] / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. – [2-ге вид., випр. і доп.]. К.: Знання-Прес, 2006. 287 с.

16. Пархоменко О.П. Оборотний капітал в умовах глобальних викликів: формування та використання : монографія / О.П. Пархоменко. – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2012. –216с.

17. Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств : навч. посіб. / М.Д. Білик. – К. : Знання, КОО, 2000. – 312 с.

18. Бланк И. А. Управление активами / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр : Эльга, 2007. – 720 с.

19. Бухгалтерський облік : нормативна база / уклад. Я. Кавторєва. – 10-е вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2005. – 340 с.

20. Ковалев В. В. Финансы предприятий : учеб. пособие./ В.В. Ковалев. – М. : ООО «ВИТ + РЭМ», 2006. – 352 с.

21. Крейнина М. Н. Финансовый менеджмент : учеб. пособие. / М.Н. Крейнина. – М. : Дело и Сервис, 2005. – 304 с.

22. Русак Н. А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования : справ. пособие / Н. А. Русак, В. А. Русак. – Минск : Высш. шк., 2001. – 309 с.

23. Холт Р. Н. Основы финансового менеджмента : пер. с англ. / Роберт Н. Холт ; общ. ред. И. В. Липсица. – 12-е изд. – М. : Дело, 2008. – 128 с.

24. Бригхем Ю. Ф. Финансовый менеджмент : учеб. / Ю. Ф. Бригхэм, М. С. Эрхардт ; ред. Е. А. Дорофеев. – 10-е изд. – М. ; СПб. ; Нижний Новгород : Питер, 2007. – 959 с.

25. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 5-те вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2005. – 546 с.
26. Экономика и статистика фирм : учеб. / В. Е. Адамов, С. Д. Ильенкова, Т. П. Сиротина, С. А. Смирнов ; ред. С. Д. Ильенкова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 288 с.
27. Пельтек Л.В. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства / Л.В. Пельтек, С.М. Писаренко // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 1(5). – С. 43-49.
28. Гайдаржийська О. М. Формування оборотного капіталу підприємства / О.М. Гайдаржийська, Т.Г. Щепіна, Д.І. Білковська // Менеджер. – 2017. – № 2. – С. 41-46.
29. Дукаль Г.С. Управління обіговим капіталом та його вплив на фінансовий стан підприємств / Г.С. Дукаль [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu//19_1/181_Dukal_19_1.pdf
30. Пальчук О.І. Факторинг на ринку фінансових послуг : монографія /О.І. Пальчук. – Київ : КНУТД, 2011. –164 с.
31. Терещенко Т.Є. Традиційні і альтернативні форми фінансування капіталу підприємства / Т.Є. Терещенко, Я.М. Долгарева // Приазовський економічний вісник. – 2019. Вип. 6(17). – С. 334-339.
32. Гвоздь А.С., Мельник О.І. Традиційні та альтернативні форми фінансування підприємств в Україні. Секція «Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства: економіко-правові та соціально-гуманітарні аспекти». Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки (16-20, 26 травня 2022 р.). м. Житомир. С.220-221. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/9-1.pdf>
33. Теслюк, С., Матвійчук, Н., & Демчук, Н. (2022). Краудфандинг як сучасний спосіб фінансування: проблеми та перспективи його розвитку в

україні. Економіка та суспільство, (37). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-16>

34. Zhang B., Wardrop R., Ziegler T., Lui A. Sustaining momentum: the 2nd European alternative finance industry report. Cambridge Centre for Alternative Finance. 2016. Vol. 2. P. 84. URL: https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2016-europeanalternativefinance-report-sustaining-momentum.pdf (дата звернення: 19.12.2019)

35. Рубанов П.М. Альтернативне онлайн-фінансування для малого підприємництва: крос-країновий аналіз / П.М. Рубанов // Інтелект XXI. – 2017. № 5. – С. 89-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2017_5_19 (дата звернення: 19.12.2019).

36. Mielcarz P, Osiichuk D., Wnuczak P. Working capital management through the business cycle: Evidence from the corporate sector in Poland. Contemporary Economics. 2018. Vol. 12, pp. 223-236.

37. Пархоменко О. П. Оборотний капітал в умовах глобальних викликів: формування та використання: монографія / О.П. Пархоменко. – Луганськ: Ноулідж, 2012. – 216 с.

38. Піскульова І. В. Методологічні підходи до управління оборотними активами промислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», Маріуполь, 2021. - 220 с.

39. Кічук О. С. Управління оборотним капіталом промислових підприємств / О.М. Кічук, Ю.А. Тарасова // Економіка та суспільство. – 2022. № 37. – URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1234> (дата звернення: 08.08.2022).

40. Власова Н.О. Управління оборотними активами на підприємствах роздрібно́ї торгівлі: монографія / Н.О. Власова. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 258 с.

41. Близнюк О. Управління оборотним капіталом підприємств торгівлі з позиції функціонально-відтворювального та структурно-класифікаційного підходів / О. Близнюк, А. Сіфурова // Економічний аналіз. – 2019. – № 1. – С. 68-77.

42. Рудь І. Ю. Управління оборотними активами підприємства / І.Ю. Рудь, О.В. Позняк // Інфраструктура ринку. – 2018. – № 25. – С.759-763.

43. Іващук О. В. Управління запасами як складова методології керування підприємством / О.В. Іващук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 404-407.

44. Круш П. В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами підприємств / П.В. Круш, Ю.В. Орлюк // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2017. – № 14. – С. 239-245.

45. Піскульова І. В. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект / І.В. Піскульова, М.І. Мавріна // Ефективна економіка. – 2022. № 1. – URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2022/90.pdf (дата звернення: 08.10.2022).

46. Крамаренко, Г. О. Фінансовий аналіз: підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. К.:Центр навч. л-ри, 2013. 156 с.

47. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 / Мінфін України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : Верховна Рада України 1994–2018 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

48. Пономарьов Д.Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання / Д. Е. Пономарьов // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 5. - С. 53-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_5_12

49. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент. 2-ге вид.: Підручник. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. 520 с.

50. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В. Савицька; 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
51. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз. Навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир. ПП “Рута”, 2003. – 680с.
52. Данілов О.Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч.посіб./ О.Д. Данілов, Т.В. Паєнтко. – К.: ЦУЛ, 2011. – 256 с.
53. Бабіч В.В. Фінансовий облік (облік активів) навч. посіб. / В.В. Бабіч, С.В. Сагова. – 2-е вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2007. – 288 с.
54. Денисенко М.П. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств / М.П. Денисенко, О.В. Зазимко // АгроСвіт. – 2015. – № 10. – С. 52-58.
55. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навч. Посібник / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2003. – 377 с.
56. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. Посібник / В.О. Мец. – К.: КНЕУ, 2009. – 132с.
57. Стрелюк О. В. Математична модель оборотного капіталу у моделюванні операційної та фінансової діяльності підприємства / О.В. Стрелюк // Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем. – 2013. Вип. 18. – С. 222-242.
58. Юрій С. М. Шляхи оптимізації структури оборотного капіталу / С.М. Юрій // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. Вип. 10(4). – С. 178-181.
59. Чупілко Т. А. Математична модель оптимізації оборотного капіталу торгового підприємства / Т.А. Чупілко // Збірник наукових праць Дніпродзержинського державного технічного університету. – 2016. Вип. 1. – С. 113-117.

60. Кучменко В. О. Управління структурою оборотних активів на основі функціональної моделі оптимізації структури капіталу / В.О, Кучменко // Економічний вісник університету. – 2017. – Вип. 35(1). – С. 46-53.

61. Яскал І. В. Комплексний аналіз ефективності використання оборотного капіталу промислового підприємства / І.В. Яскал // Економічний аналіз. – 2018. – Т. 28, – № 3. – С. 225-232.

62. Педченко Н. С. Теоретико-прикладний аспект забезпечення результативності стратегії фінансування оборотного капіталу підприємства / Н.С. Педченко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2020. – № 4. – С. 6-14.

63. Школьник, І.О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник/ І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми: Університетська книга, 2009. – 427 с.

64. Щуровська А. Ю. Математичне програмування: навчальний посібник. Модуль №1 - Математичне моделювання економічних досліджень та методи розв'язування ЗЛП. Частина 1. 2008. – 139 с.

65. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. Посібник / Г.В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.

66. Карпенко Л.М. Методи оптимізації та моделі управління грошовими потоками на підприємстві / Л.М. Карпенко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – № 1(52). – С. 201-210.

67. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. – 528 с.

68. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

ДОДАТОК А

Фінансова звітність малого підприємства

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство ТОВ "СЕРВІС ЕКСПЕРТ М" за ЄДРПОУ
 Територія _____ за КОАТУУ

Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю за КОПФГ

Вид економічної діяльності інша професійна та наукова-технічна діяльність, н.в.і.г. за КВЕД

Середня кількість працівників, осіб 11

Одиниця виміру: тис.грн з одним десятковим знаком

Адреса, телефон проспект Д.Яворницького, буд.93,к.320, Центральний р-н, м. Дніпро, Дніпропетровська обл., 49000

КОДИ

2020	01	01
3798223		
1211900000		
240		
74.90		

I. Баланс на 31.12. 2019 р. Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	116,9	105,3
первісна вартість	1011	147,5	147,5
знос	1012	(30,8)	(42,2)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	116,8	105,3
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	4337,5	4312,8
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	6403,2	7262,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	10,7	13,0

у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	238,5	424,2
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	289,0	423,7
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	382,6	282,6
Усього за розділом II	1195	11661,5	12719,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	11778,3	12824,5

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	140,0	140,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	320,0	350,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6097,3	6444,1
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	6557,3	6934,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	4145,6	4987,8
розрахунками з бюджетом	1620	10,8	39,1
у тому числі з податку на прибуток	1621	34,6	28,1
розрахунками зі страхування	1625	15,0	26,8
розрахунками з оплати праці	1630	28,8	-
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	1020,8	836,7
Усього за розділом III	1695	5221,0	5890,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	11778,3	12824,5

**2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2019 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5220,4	4303,6
Інші операційні доходи	2120	30,2	19,1
Інші доходи	2240	56,3	26,6
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	5306,9	4349,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4558,3)	(3492,6)
Інші операційні витрати	2180	(375,8)	(339,2)
Інші витрати	2270	(26,0)	(45,0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(4960,1)	(3876,8)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	346,8	472,5
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	346,8	472,5

Керівник

_____

(підпис)

Максимович ОльгаВолодимирівна
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____

(підпис)

Максимович ОльгаВолодимирівна
(ініціали, прізвище)

Продовження дод.А

Фінансова звітність малого підприємства

Дата (рік, місяць, число) _____
 Підприємство ТОВ "СЕРВІС ЕКСПЕРТ М" за ЄДРПОУ _____
 Територія ДНІПРОЕТРОВСЬКА за КОАТУУ _____
 Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю за КОПФГ _____
 Вид економічної діяльності інша професійна та наукова-технічна діяльність, н.в.і.г. за КВЕД _____
 Середня кількість працівників, осіб 13
 Одиниця виміру: тис.грн з одним десятковим знаком

КОДИ		
2021	01	01
3798223		
1211900000		
240		
74.90		

Адреса, телефон проспект Д.Яворницького, буд.93,к.320,
Центральний р-н, м. Дніпро, Дніпропетровська обл., 49000

I. Баланс на 31.12. 2020 р.
Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	9,7
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	105,3	104,8
первісна вартість	1011	147,5	173,7
знос	1012	(42,2)	(68,9)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	105,3	114,5
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	4312,8	8217,2
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	7262,9	7284,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	13,0	43,1
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	424,2	824,9

Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	423,7	844,0
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	282,6	1417,4
Усього за розділом II	1195	12719,2	18631,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	12824,5	18745,5

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	140,0	140,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	350,0	350,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6444,1	6938,8
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	6934,1	7428,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	820,2
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	4987,8	10202,4
розрахунками з бюджетом	1620	39,1	15,8
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	26,8	21,0
розрахунками з оплати праці	1630	-	12,6
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	836,7	244,7
Усього за розділом III	1695	5890,4	11316,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	12824,5	18745,5

**2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2020 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7830,5	5220,4
Інші операційні доходи	2120	10,5	30,2
Інші доходи	2240	251,7	56,3
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	8092,7	5306,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7104,1)	(4558,3)
Інші операційні витрати	2180	(326,6)	(375,8)
Інші витрати	2270	(167,3)	(26,0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(7598,0)	(4960,1)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	494,7	346,8
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	494,7	346,8

Керівник

_____

(підпис)

Максимович ОльгаВолодимирівна
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____

(підпис)

Максимович ОльгаВолодимирівна
(ініціали, прізвище)

Продовження дод.А

Фінансова звітність малого підприємства

Дата (рік, місяць, число) _____
 Підприємство ТОВ "СЕРВІС ЕКСПЕРТ М" за ЄДРПОУ _____
 Територія ДНІПРОЕТРОВСЬКА за КОАТУУ _____
 Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю за КОПФГ _____
 Вид економічної діяльності інша професійна та наукова-технічна діяльність, н.в.і.г. за КВЕД _____
 Середня кількість працівників, осіб 14
 Одиниця виміру: тис.грн з одним десятковим знаком

КОДИ		
2021	01	01
3798223		
1211900000		
240		
74.90		

Адреса, телефон проспект Д.Яворницького, буд.93,к.320,
Центральний р-н, м. Дніпро, Дніпропетровська обл., 49000

I. Баланс на 31.12. 2021 р.
Форма № 1-м

Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	9,7	10,1
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	104,8	103,1
первісна вартість	1011	173,7	168,2
знос	1012	(68,9)	(65,1)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	114,5	113,1
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	8217,2	9970,4
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	7284,4	12052,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	43,1	57,4
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	824,9	130,3

Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	844,0	607,9
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	1417,4	1485,3
Усього за розділом II	1195	18631,0	24303,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	18745,5	24417,0

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	140,0	614,2
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	350,0	713,7
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6938,8	7274,1
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	7428,8	8602,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	820,2	693,9
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	10202,4	12375,1
розрахунками з бюджетом	1620	15,8	168,7
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	21,0	93,2
розрахунками з оплати праці	1630	12,6	149,4
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	244,7	2334,6
Усього за розділом III	1695	11316,7	15814,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	18745,5	24417,0

**2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2021 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10985,8	7830,5
Інші операційні доходи	2120	33,3	10,5
Інші доходи	2240	279,8	251,7
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	11298,9	8092,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(10090,3)	(7104,1)
Інші операційні витрати	2180	(416,5)	(326,6)
Інші витрати	2270	(456,7)	(167,3)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(10963,5)	(7598,0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	335,4	494,7
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	335,4	346,8

Керівник

_____

(підпис)

Максимович ОльгаВолодимирівна
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____

(підпис)

Максимович ОльгаВолодимирівна
(ініціали, прізвище)